

DPI
Democratic Progress

Eylül 2012

Önsöz

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), Türkiye’de demokratik bir çözümün gelişmesi için, farklı tarafların biraraya gelip bilgi, fikir, kaygı ve önerilerini paylaşabilecekleri bir atmosfer oluşturmayı amaçlamaktadır. DPI projelerinin amacı, çatışmalardan etkilenmiş toplumlarda çatışmaların çözümünü kolaylaştırmaktır. DPI bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere, farklı kesimler ile Türkiye’den ve yurtdışından uzmanların katılımıyla gerçekleştirilecek karşılaştırmalı çalışmalar için gerekli koşulları oluştururken, bir yandan da benzer durumlarda uygulanıp olumlu sonuçlar alınmış olan farklı mekanizmaların analiz edilip karşılaştırılmasını amaçlayan çalışmalar da yürütmektedir. Enstitü’nün yürüttüğü çalışmaları, hem siyasal hem de yerel düzlemde demokratik bir çözümün sağlanması için kilit nitelikteki sorunlar üzerinde uzlaşma sağlamaya imkan verecek çoğulcu bir siyasal zeminin geliştirilmesini destekler niteliktedir.

DPI uluslararası düzeyde barışın ve demokrasinin inşasının desteklenmesi için daha güçlü kamusal tartışma ve katılımı cesaretlendirici uzmanlık, araştırma ve pratik çerçeveleri sunmak üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede, DPI hem barış ve demokrasi için yapılandırılmış bir kamusal diyalogun oluşturulmasına katkıda bulunmayı, hem de barış ve demokrasi inşası tartışmaları için yeni platformlar yaratmayı ve var olanları genişletmeyi hedeflenmektedir. DPI bu amaçlara ulaşabilmenin gereği olarak, çoklu boyutta demokrasinin inşası ve güçlendirilmesi için değişik tarafların bilgilerini, kaygılarını ve önerilerini serbestçe paylaşabilecekleri açıksözlü ve yapısal tartışmaların olduğu bir toplumsal atmosfer ve kapsayıcı ortamı desteklemektedir. DPI’nın bu süreç boyunca amacı, ortak öncelikleri belirlemek ve demokratik çözümler bulma sürecine katılıp bu süreci etkilemek için yenilikçi yaklaşımlar geliştirmektir. DPI

aynı zamanda, projeleri ve faaliyetleri vesilesiyle akademisyenler, sivil toplum ve politika belirleyiciler arasındaki işbirliğini desteklemeyi ve güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Kadınlar barışın inşası ve demokratik reform süreçlerinin çok önemli paydaşlarıdır, ancak yerleşik cinsiyet temelli önyargılar nedeniyle sıklıkla tali hale gelebiliyorlar. Hazırlanan bu rapor, kadınların geçmişte barışın inşası süreçlerinden dışlanmasını incelemekte ve devletlere hem anayasalarda, parlamenter siyasette ve devletin bütün kademelerinde kadınların güncel temsilinin artması hem de müzakerelere ve anayasa yapımı oturumlarına kadınların yeterli bir şekilde katılımını sağlamaları için kullanabilecekleri yöntemleri göstermektedir.

Bu raporun hazırlanmasındaki katkısından dolayı Chelsea Rice'a özellikle teşekkür etmek istiyoruz.

Kerim Yıldız

DPI

Eylül 2012

KADINLARI BARIŞIN İNŞASINA VE DEMOKRATİK REFORMA DAHİL ETMEK

İçindekiler

Giriş	8
Örnek Olayların Kullanılması.....	9
Yapı ve Amaçlar	9
Barışın İnşası ve Demokratik Reform	11
Birinci Bölüm: Kadınların Müzakerelerdeki Rollerini.....	13
Kadınların Geçmişte Müzakerelerden Dışlanmaları	13
Kadınların Geçmişte Dışlanmalarının Sebepleri	13
Güney Afrika Müzakereleri.....	13
Kadınların Katılımı İçin Yöntemler	16
Kotalar.....	16
Güney Afrika.....	17
Lojistik Yardım Sağlanması.....	17
İkinci Bölüm: Barış Anlaşmalarının ve Anayasaların Hazırlanması	
Sürecinde Kadınların Kaygılarının Dahil Edilmesi.....	19
Cinsiyet Ayrımcılığı İçeren Seçim Çevrelerinden Kaynaklanan Sorunlar	19
Güney Afrika'nın Kadın Temsilcileri	19
Kadınların Kaygılarını Temsil Eden Tamamen Kadınlardan Oluşan Müzakere Takımı	20
Sivil Toplum İle Çalışmak.....	21
Danışma Süreci Uygulanması: Güney Afrika	22
Danışma Süreci Uygulanması: Kamboçya	23
Danışma Süreci Uygulanması: Endonezya	24
Paralel Sivil Toplum Toplantısı Uygulanması: Guatemala	24
Üçüncü Bölüm: Anayasalarda ve Kanuni Düzenlemelerde Kadınların Haklarını Korumak	25
Örnek Olay Olarak Güney Afrika	25
Kamu Sektöründe Ayrımcılığın Önlenmesi: Güney Afrika	26
Pozitif Ayrımcılık: Güney Afrika.....	26
Kadınlar ve Evlilik	27
Kadınların Evlilik İçindeki Haklarının Korunması: Güney Afrika	28
Kadın Haklarının Korunması: Guatemala.....	29
Üreme Hakları.....	29
Üreme Hakları: Güney Afrika.....	30
Kadına Karşı Şiddet.....	30
Kadına Karşı Şiddete Karşı Koruyan Yasal Düzenlemeler: Guatemala	32
Kadına Karşı Şiddete Karşı Koruyan Yasal Düzenlemeler: Güney Afrika	32
Cinsiyete Dayalı Suçları Önleyici Programlar	34

Dördüncü Bölüm: Parlamenter Siyasette Kadın Temsilinin Arttırılması.....	35
Kadın Parlamenterlere Ait Dünya Ortalamaları	35
Kadınların Dışlanmalarının Sebepleri.....	36
Kamusal Alandaki Kadınlara Yönelik Kültürel Tutumlar	36
Siyasi Parti ve Kampanya Tecrübesi Eksikliği.....	36
Maddi Sınırlamalar	37
Yasama Organlarında Kadınların Nisbi Temsilinin Önemi	37
Parlamento Kotalarının Uygulanması.....	38
Siyasi Parti Kotalarının Uygulanması.....	40
Siyasi Parti Kotalarının Uygulanması: Güney Afrika	40
Kurumsal Kotaların Uygulanması: Kosova	41
Kadınlara Siyaset Eğitimi Sunulması.....	42
Siyaset Eğitimi: Kosova, Doğu Timur ve Kamboçya.....	42
Kadın Seçmenlerin Katılımını Arttırmak: Kamboçya	43
Kadın Seçmenlerin Katılımını Arttırmak: Liberya	43
Beşinci Bölüm: Devletin Bütün İşlevlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	44
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir?.....	44
Cinsiyet Esaslı Denetimlerin Kullanılması	45
Güney Afrika'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması	46
Ulusal Hükümet İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması	46
Parlamento İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması	47
Bölge İdareleri İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması.....	47
Sonuç.....	49
Kısaltmalar	50
Kaynakça	51

“Kadınların ve kızların uyuşmazlıkların çözümü, arabuluculuk, barışın inşası, barışı koruma ve yeniden yapılandırma süreçlerinin bütün aşamalarındaki katkılarını daha fazla küçümseyemeyiz veya görmezden gelemeyiz. Sürdürülebilir barış, kadınların ve erkeklerin tam ve eşit katılımı olmadan kazanılamayacaktır.”

BM Genel Sekreteri, Kofi Annan¹

Giriş

Kadınların çatışmaların barışçıl yollarla çözümüne ve çatışma sonrası kamusal hayata katılımında karşılaştıkları engellerin halen devam ediyor olması çok sıkıntılı bir durumdur. Kadınların reform süreçlerine katılımını, devlet organlarında kadın temsili ve kadınların korunmasına devletin yasal düzenlemelerinde yer verilmesini sağlamak her devletin ve bir bütün olarak uluslararası toplumun sorumluluğundadır. Bu üç husus, BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 numaralı Kararı'nda barışın inşası ve demokratik reform dahilindeki kadın meseleleri ele alınırken tanımlanan üç temel ayakla da bağlantılıdır: 1) uyuşmazlıkların çözümü ve barış sürecinin bütün aşamalarında karar almaya kadınların katılması; (2) kadınların uyuşmazlıkların önlenmesi, yönetimi ve çözümü için olan ulusal, bölgesel ve uluslararası kurumlar ve mekanizmalara katılımı; ve (3) kadınların ve kızların korunması ve onların insan haklarına saygı duyulması.² Bu hususlardan her biri istikrarlı bir demokrasi ve barışçıl bir devlet için hayati önemdedir. 'Kadınların sürdürülebilir barışa katkıda bulunma becerilerini ve bunu yapmaya çalışırken karşılaştıkları engelleri tanımak, barışın inşasına savaştan önceki durumu yeniden tesis etmek olarak bakmaktan öteye geçen bir yaklaşım gerektirir.'³ Her ne kadar pek çok devlet 'bu ilkeleri, özellikle uluslararası stratejik ve politikalar düzeylerinde uygulama konusunda ilerleme göstermiş olsalar da, dünya genelindeki

¹ United Nations Association in Canada (2002), 'Gender, Peacekeeping and Peacebuilding', <http://www.unac.org/peacekeeping/en/un-peacekeeping/fact-sheets/gender-peacekeeping-peacebuilding/> 22/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

² S/Res/1325 numaralı ve 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, <http://www.unfpa.org/women/1325.html> [İngilizce metin] 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³ Birleşmiş Milletler Güvenlik Sekreterliği (2010), 'Kadınların Barışın İnşasına Katılımı' A/65/354-S/2010/466, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202010%20466.pdf> [İngilizce metin] 18/3/2012 tarihinde ulaşılmıştır.

tanıklıklar 1325 numaralı Karar'da dile getirilen hedeflerin çatışmaların yaşandığı ülkelere tahvil edilmesine ilişkin zorluğun devam ettiğini göstermektedir.⁴ Bu itibarla, bu raporda da sözü geçen üç temel ayağın her biri incelenecek ve hedeflerin gerçekleştirilmesinin sağlanması için devletlerin kullanabilecekleri yöntemler önerilecektir.

Örnek Olayların Kullanılması

Bu raporda kadınların söz konusu karar alma süreçlerine sayısal olarak katılımlarının ve güncel konularda temsil edilmelerinin desteklenmesinde başarılı olmuş devlet uygulamalarını incelemek için birden çok örnek olaya dayanılacaktır. Buna göre, barışın inşası süreçleri bağlamında başarılı olmuş örnek uygulamalar içinde yer verilecek olan ülkeler şunlardır: Güney Afrika (SA), Kuzey İrlanda (NI), Doğu Timur, Kamboçya, Kosova, Liberya, Guatemala, Endonezya ve Türkiye. Kuşkusuz, kadınları barış süreçlerine dahil etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini devlet idaresinin bütün kademelerinde uygulamaya koymak için ispatlanmış tek bir yöntem yoktur. Çatışma sonrası iyileşme sürecinde olan devletler kendilerine özgü zorluklarla karşılaşmaktadırlar ve tartışılan yöntemlerin hepsi bu durumlarda uygulanamayabilir. Bununla birlikte, örnek olaylar, kadınları müzakerelere, anayasa yazımına ve devlet idaresine dahil etmek için kendi yöntemini oluşturmada yardımcı olabilirler.

Yapı ve Amaçlar

Birinci Bölüm, kadınların müzakerelerde ve barış görüşmelerinde geçmişte ve şu anda potansiyel olarak sahip oldukları rolleri inceleyerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 numaralı Kararı'nda sunulan üç temel ayaktan biri olan 'kadınların uyuşmazlıkların çözümüne ve barış sürecinin bütün aşamalarında karar almaya katılımına' odaklanacaktır.⁵ Kadınlar, inceleneceği üzere, geçmişte çeşitli yapısal ve kültürel nedenlerden dolayı müzakerelere katılımdan dışlanmışlardır. Güney Afrika ve Kuzey İrlanda'yı örnek olarak

⁴ Falch, Ashild (2010), 'Women's Political Participation and Influence in Post-Conflict Burundi and Nepal', *Peace Research Institute of Oslo*, <http://www.prio.no/sptrans/-803632624/Womens-Political-Participation.pdf> 22/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵ S/Res/1325 numaralı ve 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, <http://www.unfpa.org/women/1325.html> [İngilizce metin] 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

kullanmak suretiyle kadınların gelecekteki müzakerelere ve anayasa yazımı süreçlerine katılımının arttırılması için devletlerin (a) tüm katılımcı siyasi partiler için cinsiyet kotaları uygulaması; ve (b) kadınların katılımını kolaylaştırmak için lojistik yardım sağlaması gerektiği öne sürülecektir.

Kadın katılımının artması her zaman müzakerelerde cinsiyet meselelerinin öncelikli hale gelmesiyle doğru orantılı olmayabilir. Bu noktada 1325 numaralı BM Güvenlik Konseyi kararında yer verilen ikinci ayak olan 'kadınların uyuşmazlıkların önlenmesi, yönetimi ve çözümü için mevcut olan ulusal, bölgesel ve uluslararası kurumlar ve mekanizmalara katılımı' belirgin hale gelmektedir.⁶ İkinci Bölüm'de devletlerin kadınlara ilişkin meselelerin müzakerelerde ve anayasa yazımı oturumlarında yeterli bir şekilde ele alınmasını sağlamaları için başvurabilecekleri yollara değinilecektir. Tamamı kadınlardan oluşan bir müzakere grubunun oluşturulması ve sivil toplum üyeleri ile kadın gruplarının kaygılarını dile getirebilmeleri için eş zamanlı bir toplantı yapılması ya da kadınların beklentilerini ve taleplerini ortaya çıkarmak için sivil toplum gruplarıyla işbirliği yapılarak ülke çapında bir danışma sürecine girilmesi önerilecektir.

Üçüncü Bölüm, Güney Afrika ve Guatemala'daki anahtar konumdaki anayasa, yargı ve yasama reformlarına vurgu yapmak suretiyle, üç ayağın sonuncusu olan 'kadınların ve kızların korunması ve onların insan haklarına saygı duyulması' konusuna odaklanacaktır.⁷ Burada bu örnek olaylar kullanılarak demokratik ilerleme bağlamında ele alınacak olan asıl meseleler bakımından, kadınların evlilikle ilgili ve üremeye ilişkin hakları olduğu kadar kadınların cinsiyet eşitliği ve aile içi ve cinsel şiddete karşı olan hakları da tartışılacaktır.

⁶ S/Res/1325 numaralı ve 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, <http://www.unfpa.org/women/1325.html> [İngilizce metin] 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷ S/Res/1325 numaralı ve 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, <http://www.unfpa.org/women/1325.html> [İngilizce metin] 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Ancak belirtmek gerekir ki, cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi süreci müzakereler bittiğinde ve anayasa imzalandığında sona ermemektedir. Bu itibarla, Dördüncü ve Beşinci Bölüm kadınların mevcut devletin faaliyet ve işlevlerine katılımlarının nasıl sağlanabileceğini ele alacaktır. Dördüncü Bölüm’de kadınların parlamenter siyasette temsil edilmelerinin arttırılmasına yönelik yöntemler tartışılacaktır. Kadın ve erkek parlamenterler arasındaki eşitsizliğin azaltılması için kotaların uygulanması önerilecektir. Yine, kadınların siyasete girerken yeterince hazırlıklı olabilmeleri için devletin siyasi ve teknik eğitim çalışma atölyeleri ve programları sunması gerektiği ortaya konulacaktır. Bu bölümde, ayrıca, geçmişte seçim siyasetine katılmaktan kaçınmış olan kırsal kesimde yaşayan kadınlara özel bir vurgu yapılmak suretiyle seçimlere katılımın arttırılmasına ilişkin yöntemler belirlenecektir.

Son olarak, Beşinci Bölüm’de yürütme, parlamenter ve bölgesel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmasının önemi izah edilecektir. Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması sürecinin öncesinde ve süreç devam ederken cinsiyet esaslı denetimlerin uygulanmasını, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmasına yönelik programların izlenmesi için evrensel göstergeler oluşturulmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ulusal bütçe oluşturulmasına ön ayak olunmasını da içeren bir grup öneriyi bir araya getirirken, Güney Afrika toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması programının başarılarına ve başarısızlıklarına ilişkin bir değerlendirmeye atıfta bulunulacaktır.

Barışın İnşası ve Demokratik Reform

Bu raporda atıfta bulunulan ülkelerin çoğu bir uluslararası barış inşası sürecinden geçmektedirler. Çatışma sonrası iyileşme sürecinde olan bu ülkeler, kendilerini devlet kurumlarının en geniş ölçekte yeniden yapılandırılmasına zorunlu hissederken bulmaktadırlar. Halihazırda mevcut olan devlet kurumları uzun süreli iç çatışma baskısı altında çökmüş olabilirler. Ayrıca, devlet kurumu çatışma nedeniyle meşruiyetini kaybetmiş olabilir ve, bazı durumlarda, bizzat çatışmanın sebebini teşkil etmiş olabilir. Başarısız devletler ve devlet inşasının söz konusu olduğu hallerde, uluslararası müdahale çoğunlukla yerinde veya

gerekli olarak görülmektedir. Amerika Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın (USAID) bu türden çatışma sonrası iyileşmeyi 'barış müzakerelerini desteklemek; vatandaşların güvenliğini inşa etmek; uzlaşmayı teşvik etmek; ve demokratik siyasi süreci genişletmek de dahil olmak üzere barış sürecini destekleyici nitelikte ivme oluşturmak için acil müdahale' olarak tanımlamaktadır.⁸ Bu amaçlar doğrultusunda, kimi duruma sempatiyle yaklaşan devletler, hükümet dışı kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler (BM) ile Kuzey Atlantik Paktı Örgütü (NATO) gibi hükümetler arası organizasyonlar, genellikle hem oluşturucu hem de maddi destek sağlamaktadırlar. Bu misyonlar esnasında kadın meselelerinin üzerine eğilmesi yüksek ihtimal dahilindedir. Genellikle "Doğu Timur" olarak bilinen Doğu Timur Demokratik Cumhuriyeti, Kosova ve Liberya, devletin dışarıdan yapılan yardımla birlikte kadınları demokratikleşme sürecine dahil etmesine ve yeni oluşturulan devlet kurumlarında kadın haklarını korunmasına iyi birer örnek teşkil ederler.

Bunu söylemekle birlikte, bütün çatışmalar devletin tümüyle yeniden yapılandırılmasıyla sonuçlanmamaktadır. Böyle bir toptan yeniden yapılandırma olmadığı hallerde dahi, devlet bu geçiş dönemini demokratik reform gerçekleştirmek için bir fırsat olarak görebilir. Keza Birleşmiş Milletler *Kalkınma Gündemi*'nde de tanındığı üzere bu türden siyasi açıklıklar '[devlete] kalkınmaya ivme kazandırabilecek yeni sosyal, siyasi ve yargı kurumları oluşturma fırsatı sunar'.⁹ Güney Afrika ve Kuzey İrlanda'nın her ikisi de, tümünden yeni devlet inşası yerine devlet aracılığıyla yürütülen, geniş tabanlı reform için münasip birer örnektir. Bu raporun yanıtlamaya çalıştığı soru, karşısına barışın inşası ve demokratik reform için bir fırsat çıkan devletin kadınları barışın inşası sürecine nasıl daha iyi bir şekilde dahil edebileceği ve kadın haklarının yeni reforme edilmiş devlette nasıl iyileştirilebileceğidir.

⁸ Barnett, Michael, Hunjoon Kim, Madalene O'Donnell ve Laura Sitea. 'Peacebuilding: What Is in a Name?' *Global Governance* Sayı13, no. 1 (2007): 38-39

⁹ Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği, *Kalkınma Gündemi*' A/48/935 (1994) <http://www.un.org/Docs/SG/agdev.html> [İngilizce metin] 3/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Birinci Bölüm: Kadınların Müzakerelerdeki Rollerini

Kadınların Geçmişte Müzakerelerden Dışlanmaları

Kadınlar resmi barış süreçlerinde sürekli olarak yetersiz bir şekilde temsil edilmişlerdir¹⁰. Örneğin, Bosna'da 1995 Dayton'a barış müzakerelerine tek bir kadın dahi davet edilmemiştir. 1999'daki Kosova Rambouillet müzakerelerinde ise yalnızca bir kadın mevcuttu.¹¹ Yirmi altı kişiden oluşan Tacikistan Ulusal Uzlaşma Komisyonu da yalnızca bir tane kadın temsilci davet etmişti.¹² Yine, Kolombiya müzakereleri sırasında hazır bulunan bir adet kadın hükümet temsilcisi de olumsuz medya raporları nedeniyle sonradan görüşmelerden çıkarılmıştır.¹³ Kadınların müzakerelerde bulunmaması nedeniyle, kadınların kaygıları seyreklikle dile getirilmiş ve bunlar pek çok barış anlaşmasının tümüyle dışında bırakılmıştır. 1990 yılından beri imzalanmış olan 585 adet barış anlaşmasının yalnızca yüzde 16'sında kadınlara atıf vardır.¹⁴

Kadınların Geçmişte Dışlanmalarının Sebepleri

Kadınların müzakerelerin dışında bırakılmasının önde gelen çeşitli sebepleri vardır. İlk olarak, kadınların çatışmaya taraf olan askeri aparat içinde bulunmaları tarih boyunca çok ender olmuştur.¹⁵ Her ne kadar bazı durumlarda önemli miktarda kadın savaşçı olarak savaşlara katılmış olsa da, bunlardan çok azı çatışma sırasında ve barış süreçlerinde karar almada taraf olabilecek bir askeri ya da siyasi liderlik rütbesine yükselmiştir.¹⁶ Sonuç olarak kadınlar,

¹⁰ S/PRST/2005/52 numaralı ve 2005 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu Başkanlığı Açıklaması, <http://www.un.org/womenwatch/ods/S-PRST-2005-52-E.pdf>. [İngilizce metin] 19/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹¹ Porter, Elisabeth J. (2007), *Peacebuilding: Women in International Perspective* .s. 37.

¹² Porter, Elisabeth J. (2007), *Peacebuilding: Women in International Perspective* .s. 37.

¹³ Porter, Elisabeth J. (2007), *Peacebuilding: Women in International Perspective* .s. 37.

¹⁴ United Nations Women 2011 yılı 'Dünya Kadınlarının Gelişimi Raporu', <http://progress.unwomen.org> [İngilizce metin] 10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁵ Yakın geçmişteki savaşlara kadınların yardımcı ve savaşçı rollerde dahil olmasında gözle görülür bir artış olmuştur. Ancak, tarihsel olarak, kadınların değil erkeklerin savaşa katılmaları beklenir.

¹⁶ Mansaray, Binta (2000), 'Women against Weapons: a Leading Role for Women in Disarmament' Anatole Ayissi ve Robin-Edward Poulton (ed), *Bound to Cooperate: Conflict, Peace and People in Sierra Leone* (Geneva: United Nations Institute for Disarmament Research) içinde, s. 139-162.

nadiren ateşkes ya da barış görüşmelerine davet edilmişlerdir.¹⁷ İkinci olarak, çatışma öncesinde fırsat eşitliği olmadığı için kadınlar toplumlarına uygun birer temsilci olarak görülebilmeleri için gerekli olan siyasi ve askeri tecrübeye çoğunlukla sahip değildir. Kadınların kamusal rollerinin yeni gelişmeye başladığı yerlerde, kadınların barış görüşmelerine davet alabilmeleri için gerekli olan iktidar ve etki makamlarına erişimi zor olabilmektedir.¹⁸ Son olarak, kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar için bireysel fırsat bulabilmenin yanısıra müzakerelerin yürütüldüğü şehirlere ulaşım için gerekli kaynaklara erişim de zor olabilmektedir. Örneğin, kadınların evdeki asli bakıcı olarak görüldüğü bazı geleneksel toplumlarda kadınların uzun süre boyunca evden ve çocuklarından uzak kalması uygun bulunmamaktadır. Ayrıca, geleneksel toplumlarda kadınların aile bütçesi üzerinde nadiren kontrol sahibidir. Bu durumun geçerli olduğu hallerde, ailenin başındaki erkek barış görüşmelerine katılması için gerekli olan parayı kadına vermemeyi tercih edebilir.

Bütün bu haklı çıkarmaların temelinde siyasette ve kamusal alanda faaliyet gösteren kadınlara karşı olan yapısal ve kültürel bir önyargı vardır. Pek çok geleneksel toplumda kadının rolünün eş, anne ve ev kurucu olarak özel alanla kısıtlandığı görülebilir. Bu nedenle, bu toplumlarda kadınların siyasete ve kamusal alana katılımı uygun bulunmayabilir. Ayrıca bahsedilen bu cinsiyet rolleri çatışma sırasında kutuplaşabilirler. *Kadınlar, Barış ve Güvenlik* başlıklı BM raporuna göre, 'erkekleri milletin koruyucusu ve kadınları da milletin kültürünün taşıyıcısı olarak tanımlayan milliyetçiliğin yoğunlaşmasıyla birlikte ataerkil değerlerin yükselişi birbiriyle bağlantılı olabilir.'¹⁹ Kutuplaşmış cinsiyet rollerinin çatışma sona erdikten sonra dahi devam ettiğini görmek önemlidir. Ayrımcılık 'çatışma sonrasında devam edebilir ya da derinleşebilir, böylece kadınların ve gençlerin barışın tasarlanması ile uygulanması ve yeniden

¹⁷S/PRST/2005/52 numaralı ve 2005 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu Başkanlığı Açıklaması, <http://www.un.org/womenwatch/ods/S-PRST-2005-52-E.pdf> [İngilizce metin] 19/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁸ Wollack, Kenneth (2010), 'Women as Agents of Change: Advancing the Role of Women in Politics and Civil Society' National Democratic Institute: presentation to the House Committee on Foreign Affairs.

¹⁹ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış and Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf> [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

yapılandırma süreçlerinde önemli rol oynamaları için sahip oldukları fırsatları sınırlandırabilir.’²⁰ Gerçekten de kadınların barış sürecine katılmaya çalıştıklarında eleştirildikleri, taciz ve tehdit edildikleri pek çok örnek vardır. Örneğin Kıbrıs’ta kadın aktivistlere ‘evde oturup çocuklarına bakmaları’ söylenmiştir.’²¹ Kuzey İrlanda’daki kadın aktivistlere ise Kuzey İrlanda Birinci Bakanı Peter Robinson tarafından ‘siyaseti ve liderliği rahat bırakmaları’ söylenmiştir.²² Benzer şekilde Kuzey İrlanda Birinci Bakan Yardımcısı makamında bulunan Seamus Mallon da Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu (NIWC) ile ilgili olarak ‘bunlar bir kült olmalı ve bu nedenle birbirlerinin içine geçecek ve ortadan kaybolacaklardır’ demiştir.’²³

Güney Afrika Müzakereleri

Burada ilk tur görüşmelere az sayıda Güney Afrikalı kadının dahil edilmiş olmasının sebebi kısmen, kadınların başlangıçta bahsi geçen lojistik ve kültürel engelleri nasıl aşacaklarını bilmiyor olmalarıydı. Afrika Ulusal Kongresi (ANC) ve de Klerk hükümeti arasındaki resmi müzakereler Aralık 1991’de Demokratik Güney Afrika İçin Kongre (CODESA) oluşturulmasıyla başladı. Bu ilk resmi oturumlarda, seçim kanunları, yeni bir anayasa ve geçici bir hükümet formüle etmek de dahil olmak üzere, belirli konulara yoğunlaşan çalışma grupları oluşturuldu. CODESA II olarak bilinen sonraki resmi oturum altı ay sonra Mayıs 1992’de toplandı. Bu başlangıç oturumlarında kadınların temsili çok yetersiz olmuştur. Müzakerelere davet edilen 400 temsilcinin ancak 23 tanesi kadındı.²⁴

²⁰ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf> [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²¹ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf> [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²² Kilmurray, Avila & Monica McWilliams (2011), ‘Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo’ *Solutions for a Sustainable and Desirable Future*. Cilt. 2: <http://www.thesolutionsjournal.com/node/893> 4/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²³ Kilmurray, Avila & Monica McWilliams (2011), ‘Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo’ *Solutions for a Sustainable and Desirable Future*. Cilt. 2: <http://www.thesolutionsjournal.com/node/893> 4/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²⁴ Goetz, Anne Marie (1998), ‘Women in Politics & Gender Equity in Policy: South Africa & Uganda.’ *Review of African Political Economy*. Sayı 25. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03056249808704312> 31/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Kadınların Katılımı İçin Yöntemler

Kadınların müzakerelere katılımı için çeşitli pek çok yöntem vardır. Devletler, barış görüşmelerinde ve müzakerelerde kadınlardan aşağıdaki rollerde yararlanmışlardır:²⁵

- (1) Arabulucu
- (2) Müzakereci Tarafların Temsilcileri
- (3) Kadınların Gündemini Temsil Eden Tümüyle Kadınlardan Oluşan Müzakereci Gruplar
- (4) Şahitler
- (5) Gözlemci Roller
- (6) İmzacı Taraf
- (7) Cinsiyet Danışmanları
- (8) Paralel Bir Forum

Bu bölümün devamında arabulucu, müzakereci taraf temsilcisi ve imzacı taraf olarak da dahil olmak üzere, yukarıda belirtilen çeşitli modeller aracılığıyla kadınların müzakerelerdeki sayısal temsilinin artırılmasına yönelik yöntemler tanımlanacaktır. Önerilecek olan ilk yöntem kota uygulamasıdır.

Kotalar

Eğer devlet, kadınları arabulucu ya da müzakereci taraf olarak dahil etmeye karar verirse, eşit olarak temsili sağlamak için yasal kotalar koymak yararlı olabilir. Barış görüşmelerine katılmak için çatışma taraflarına, arabuluculara ve diğer benzer gruplara yapılan davetlere müzakere grubunun en az üçte birinin kadın olması gerekliliği ya da talebi eklenebilir.²⁶ Kadınların katılımını arttırmaya yardımcı olması için teşvikler de kullanılabilir. Örneğin, müzakereci

²⁵Diaz, Pablo Castillo. 'Women's Participation in Peace Negotiations: Connections Between Presence and Influence. United Nations International Fund for Women. Ağustos 2010. s. 5-8. http://www.unifem.org/attachments/products/0302_WomensParticipationInPeaceNegotiations_en.pdf 8/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²⁶The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009. p. 4. http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_fina.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

gruplara bunları kadınlarla doldurmaları karşılığında ilave koltuk teklif edilebilir.²⁷

Güney Afrika

Ulusal Kadınlar Koalisyonu'nun ilk toplantılarda kadınların dışlanmasını kınamasının ardından Güney Afrika'da 1993'den itibaren yapılan Çok Partili Müzakereler için bir kota sistemi benimsendi. Kota sistemi uyarınca her delegasyonun yüzde 50'sinin kadınlardan oluşması ve bir delegasyonda yeterli sayıda kadın olmaması halinde bu koltukların erkeklere verilmeyip kaybedilmiş sayılacakları öngörüldü. Kadınlar tarafından doldurulmayan koltukların erkeklere verilemeyip kaybedilecek olmasını öngören ikaz, müzakereci tarafların delegasyonlarına kadınları dahil etmelerini sağlamak için etkili bir yöntemdir. Hiçbir parti temsilci koltuğu kaybetmek istemez ve bu nedenle kadın temsilci kotalarına uyacaklardır.

Lojistik Yardım Sağlanması

Kotaların ötesinde kadınların davet edildiklerinde müzakerelere katılabilmeleri için gerekli kaynaklara ve beceriye sahip olmalarını sağlamak da önemlidir. Evde asli bakıcı olan kadınlar genellikle tek bir seferde evden günlerce ayrılamazlar. Ayrıca kadınlar nadiren müzakereler için uzun mesafeli yolculuk yapabilecek paraya ya da know-how bilgisine sahiptir. Bu nedenlerden dolayı müzakerelere katılan kadınlara yardım etmek için aşağıdaki önlemlerin alınması tavsiye edilir:

- (a) Kadınlar ve erkekler için barış konferansı süresince yapılan ulaşım masrafları, konaklama, yemekler ve diğer masraflar için kaynak sağlamak.²⁸

²⁷ The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009. p. 4. http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_fi nal.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

²⁸ The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009. p. 4. http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_fi nal.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

(b) Konferans ya da müzakerelere katılan kadınlara çocuk bakımı sağlamak ya da bunun için kaynak yaratmak.²⁹

Sonuç

Bu bölümün de gösterdiği gibi, kadınlar barış görüşmelerine katılırken çeşitli lojistik ve kültürel engellerle karşılaşabilmektedirler. Bunu gözönüne alarak, devletin bu engelleri aşmada kadınlara yardımcı olması önemlidir. Bu bölümde kota sınırlamaları uygulanmasının yanısıra kadınlara lojistik yardımda bulunmanın daha fazla sayıda kadının müzakerelere davet edilmesine ve katılmasına yardımcı olacağı savunulmaktadır. Bundan sonraki bölümde ise, bununla beraber, sayısal temsilin her zaman güncel temsile denk gelmeyeceğinin altı çizilecektir.

²⁹ The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009. p. 4.
http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_final.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

İkinci Bölüm: Barış Anlaşmalarının ve Anayasaların Hazırlanması Sürecinde Kadınların Kaygılarının Dahil Edilmesi

Cinsiyet Ayrımcılığı İçeren Seçim Çevrelerinden Kaynaklanan Sorunlar

Müzakerelerdeki kadın katılımının artması her zaman kadın sorunlarına yönelik ilginin artmasına dönüşmemektedir. Güney Afrika'da olduğu gibi müzakerelere yalnızca siyasi parti temsilcileri ve hukuk danışmanlarının katılmalarına izin verilmesi halinde sivil toplum kuruluşlarına kaygılarını seslendirmek için herhangi bir yol kalmamaktadır. Kadınlar, sivil toplum grupları yerine yalnızca siyasi partilerin temsilcileri olarak temsil edilirlerse, onların cinsiyet ayrımcılığı içeren konuları dile getirmeleri zorlaşmaktadır. Buna ilişkin sebepler iki türdür: (1) kadın katılımcılar mensubu oldukları siyasi partiye karşı sorumludurlar ve temel parti konularından uzaklaşmaları sınırlı mahiyette olabilir; ve (2) kotalar nedeniyle seçilen kadın temsilciler, cinsiyet meselelerinin dahil edilmesi için etkili bir şekilde lobi yapmak için gerekli olan siyasi tecrübeye sahip olmayabilirler.

Güney Afrika'nın Kadın Temsilcileri

Güney Afrika örneğinde kadın temsilciler öncelikli ve asıl olarak cinsiyet seçim çevresine değil siyasi seçim çevresine karşı sorumluydular. Buna bağlı olarak, kendilerini çoğu zaman çoğunlukla ihtilafli olan kadın hakları konularının daha fazla açılımı konusunda ısrar edemez halde buldular. Cinsiyet haklarının barış anlaşmalarına ve anayasaya dahil edilmesinin savunuculuğunu yapan Kadınlar Ulusal Koalisyonu (NWC), bu engeli çeşitli kadın sivil toplum örgütlerini ve siyasi partileri temsil eden kadın müzakereciler arasında daha iyi bir iletişim kurulmasını sağlayarak aşmaya çalıştı. Ancak, NWC 'siyasi parti çizgilerine bağlı kalmak durumunda olan bireysel kadın müzakerecilerin ardında siyasi bir güç ya da ortak çıkarlar fikri oluşturmayı had safhada zor' buldu. Bu nedenle, kadın temsilcilerin davet edilmesi kadınların haklarının ve kaygılarının barış anlaşmalarına ve anayasalara layıkıyla dahil edilmesi için yeterli olmayacaktır. Kota uygulamasının yanısıra ya (a) tamamen kadınlardan oluşan bir müzakere

takımının münhasıran kadın sorunlarını temsil etmek üzere müzakerelere dahil edilmesi; ya da (b) devletin sivil toplum örgütleri, ve özellikle kadın gruplarıyla, iletişim kurarak kadınların kaygılarının ve fikirlerinin yeni hazırlanan yasal düzenlemelere ve devlet işlerine dahil edilmesini sağlaması tavsiye edilmektedir. Her iki seçenek de aşağıda daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Kadınların Kaygılarını Temsil Eden Tamamen Kadınlardan Oluşan Müzakere Takımı

Kadınların kaygılarının ele alınmasını sağlamanın kolay ve ispatlanmış bir yolu, tamamen kadınlardan oluşan bir müzakere takımı davet etmektir. Bunların tek işlevi kadın sorunlarını temsil etmektir, ve buna bağlı olarak tek seçim çevreleri kadınlardır. Britanya ve İrlanda hükümetleri arasında 1997 yılında yapılan, ve nihayetinde 10 Nisan 1998'de Hayırlı Cuma (ya da Belfast) anlaşmasının imzalanmasına yol açan, barış görüşmeleri sırasında kadınların nihai olarak kendi seçim çevrelerini temsil etmiş olmaları nedeniyle Kuzey İrlanda kendine özgü bir örnek oluşturur. Barış görüşmelerinin hazırlığı sırasında, 20 Mayıs 1996'da forum seçimleri yapılmıştı. Forum seçimleri dahilinde İrlanda'nın on sekiz bölgesinin her biri kapalı parti listelerinden toplamda doksan temsilci olacak şekilde beşer temsilci seçti. Doksan bölge temsilcisine ek olarak, Kuzey İrlanda'da en fazla oy alan on parti ya da sivil toplum grupları da barış görüşmelerine katılmak için ikişer temsilci seçebildiler. Temsilci dağılımı aşağıda görülmektedir:

Protestan ve Katolik kadınlar, oy pusulasına dahil edilebilme şansı olantoplumlar arası Kuzey İrlanda Kadınlar Koalisyonu'nu (NIWC) yaratmak için gerekli olan 10,000 imzayı toplamak için birlikte çalıştılar. NIWC, seçim sonucunda barış forumunda iki koltuk kazanabilecek kadar oy topladı. NIWC, 'sayı olarak küçük ve siyasi olarak denenmemiş olsa da, müzakere sürecindeki etkisi ve bunun sonuçları esaslı oldu'.³¹ Kadın temsilciler belli sağlık ve sosyal sorunlara dikkat çektiler ve ilgilerini yalnızca kadınlara değil, marjinalize edilen tüm gruplara ve şiddet mağdurlarına yönelttiler. NIWC, diğerlerinin yanısıra insan haklarının korunması, cinsiyetler arası eşitlik, silahların bırakılması ve sivil bir forum oluşturulmasını sağlayan maddelerin dahil edilmesi sürecinde merkezi konumda oldu.³² NIWC'nin büyük başarısı, kadın temsilcisinin anlaşmaya imzacı taraf olarak diğer yedi parti liderinin ve iki Başbakanın yanında durmasıyla kendisini gösterdi.³³ Ayrıca, NIWC kurucu Monica McWilliams'a göre NIWC'nin başarısı, konu ve tekliflerinin nihai sonuç belgesinde diğer temsilci gruplara ait olanlardan daha fazla yer bulmasıyla kendini açıkça göstermiş oldu.³⁴

Sivil Toplum ile Çalışmak

Kadınlara kendi temsilcileri verilmediğinde, devlet kadınların ve kadın sorunlarının müzakerelere dahil edilmesinin sağlanması için sivil toplum ile işbirliği yapabilir. Kadınların fikirlerinin, taleplerinin ve kaygılarının müzakere

³⁰ The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009. p. 4.
http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_fi nal.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³¹ Ward, Margaret (2010), *'From Negotiation of the Peace to Implementation of the Peace Agreement: a Gender Analysis of the Northern Ireland Experience'*
<http://www.osce.org/gender/36863> 14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³² Kilmurray, Avila & Monica McWilliams (2011), 'Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo' *Solutions for a Sustainable and Desirable Future*. Cilt. 2
<http://www.thesolutionsjournal.com/node/893> 4/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³³ Kilmurray, Avila & Monica McWilliams (2011), 'Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo' *Solutions for a Sustainable and Desirable Future*. Cilt. 2
<http://www.thesolutionsjournal.com/node/893> 4/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³⁴ The Institute for Inclusive Security, 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations.' Hunt Alternatives Fund. Mart 2009
http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_fi nal.pdf 18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

ve anayasa yazımı sürecine dahil edilmesi ihtiyacını farkederek devletler, genellikle şu iki yoldan birine başvururlar:

- (a) Sıklıkla sivil toplum gruplarıyla çalışarak, kadınların tecrübelerini, umutlarını ve korkularını açıkça tartışabilecekleri grup söyleşileri ve yuvarlak masa toplantılarına ev sahipliği yapmayı da içeren geniş tabanlı ve ulusal düzeyde danışma süreci yürütmek.
- (b) Müzakere ve anayasa yazım oturumlarına paralel olarak bir kadınlar toplantısı düzenlemek. Bu kadınların her iki belge için teklif edilen maddelere gerçek zamanlı olarak cevap vermelerine ve unutulmuş olan cinsiyet konularına dikkat çekmelerine izin verir.

Aşağıda anayasa müzakere ve yazım süreçleri sırasında kadın meselelerinin iyileştirilmesi için bu iki yöntemden birine ya da ikisine birden yer veren üç örnek olay sunulacaktır: Güney Afrika, Kamboçya, ve Endonezya. Bu örnek olaylardan ilki olan Güney Afrika'da, her iki konuda da hükümetten yardım almaksızın NWC'nin ciddi gayretleri söz konusu olmuştur.

Danışma Süreci Uygulanması: Güney Afrika

1990'da Afrika Ulusal Kongresi Kadın Ligi (ANCWL), gelecekte demokratik bir Güney Afrika'da sahip olacakları rolü konuşmak için kadın sivil toplum gruplarını Amsterdam'daki Malibongwe Konferansı'na davet etti. Katılımcı kadınlar ulusal kurtuluşun 'otomatik olarak kadınlara da özgürlük garanti etmeyeceğini' ve kadınlar olarak haklarını korumak için müzakere ve devlet inşası sürecine dahil olmaları gerektiğini gördüler.³⁵ Konferansın sonucu, kendisini müzakerelere ve anayasa yazım sürecine dahil ederek kadın sorunlarını ön plana çıkartacak olan etkili ve geniş temsil sahibi bir kadın lobi grubu olan NWC'nin kurulması oldu.

Malibongwe Konferansı'ndan çıkan NWC'nin ilk önceliği müzakere ve anayasa yazım süreçlerine dahil edilebilecek olan bir Kadınlar Bildirgesi kaleme almak olacaktır. Kadınlar koalisyonu bunun için, hem kadınları süregelen müzakere

³⁵ African National Congress (1990), 'Malibongwe Conference: Programme of Action' <http://www.anc.org.za/show.php?id=4673> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

süreci konusunda eğitecek hem de kadınların Kadınlar Bildirgesi'yle ilgili isteklerini ortaya çıkaracak bir program uygulamaya koydu. Süreç neredeyse iki yıl sürdü ve üç milyondan fazla kadınla mülakat yapıldı. Yayınlanan rapor yoksulluk, şiddet ve (maddi, eğitimsel, sağlık ve işsizlik) kaynaklara eşitsiz erişim gibi Güney Afrikalı kadınların yüz yüze olduğu sorunların altını çiziyordu.³⁶ NWC, raporda tanımlanan cinsiyet meselelerinin müzakereler sırasında siyasi tartışmaların ön sırasında kalmasını sağlamak için kapsamlı bir tanıtım programına başladı. Sonuç olarak, müzakereler sırasında oluşturulan yedi alt kuruldan biri münhasıran cinsiyet meselelerine ayrıldı. 'Yetki alanı, diğer kurullardan çıkan siyasi prensip ve planları izleyerek ele alınan bütün konuların (ulusal güvenlik konuları, seçimler vb) cinsiyet meselelerine duyarlı olmalarını sağlamaktı.'³⁷

Danışma Süreci Uygulanması: Kamboçya

Kamboçya'daki barış inşası programının bir parçası olarak, Birleşmiş Milletler ve devlet aktörleri yeni bir anayasa hazırlamadan önce bir danışma süreci hayata geçirdiler. Bu sürece bütün sosyo-ekonomik çevrelerden kadınlar dahil edildi ve sonuç olarak, kadınlara anayasada önemli garantiler verildi. Kadınlara siyaset oluşturmaya katılım hakkı ile yerel ve başkanlık seçimlerinde oy hakkı tanındı. Ayrıca, Kadın ve Gazi Bakanlığı kurulması sağlandı. Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçiş Dönemi Otoritesi (UNTAC), 'seçime katılan siyasi partilere lobi yapmak amacıyla kadın meselelerinin belirlenmesi ve önceliğe bağlanması için'³⁸ Kamboçya'nın bütün bölgelerinden ve sektörlerinden kadınları bir araya getiren bir Kadınlar Zirvesi topladı.

³⁶ Myakaya-Manzini, Mavivi (2002), '*Women Empowered: Women in Parliament in South Africa*' http://www.idea.int/publications/wip/upload/CS_South-Africa.pdf 8/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³⁷ Anderlini, Sanam Naraghi (2009), '*Peace Negotiations and Agreements*' http://www.huntalternatives.org/download/37_peace_negotiations.pdf p. 23. 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

³⁸ Whitworth, Sandra (2001), '*The Practice, and Praxis, of Feminist Research in International Relations*', <http://www.yorku.ca/sandraw/Whitworth%20in%20Wyn%20Jones%202001.pdf> 16/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Danışma Süreci Uygulanması: Endonezya

Endonezya da, sivil toplum gruplarının kadın meselelerine dair danışma süreci başlatmasına ilişkin pozitif bir örnek sunmaktadır. Endonezya'da 2000 yılında yapılan görüşmeler sırasında toplanan birinci Aceh Kadınları Kongresi'ne neredeyse 500 kadın katıldı. Kongre sırasında kadınlar endişelerini dile getirdiler ve konferansa katılan partilere 22 öneri içeren bir liste dağıttılar. Yine 2005 yılında, UNIFEM'in yardımıyla, ikinci Tüm Aceh Kadınları Kongresi toplandı. Bu ikinci konferans sırasında 400'ün üzerinde kadın, yeniden yerleşim, toprak mülkiyeti, ve yardım dağıtım konularının ön sıralarda yer aldığı kaygılarını dile getirme fırsatını buldular.³⁹

Paralel Sivil Toplum Toplantısı Uygulanması: Guatemala

Bu bölümün başında belirtilen iki seçenekten sonuncusu devletin müzakere ve anayasa yazım oturumlarına paralel giden bir kadınlar toplantısı düzenlemesiydi. Guatemala tarafından kullanıldığı şekliyle paralel giden bir toplantı yapılması tercihe şayandır, zira sivil toplum endişelerinin temsilcilere bildirim yolları bu şekilde geçici olarak değil de daha evvelden tasarlanmış bir devlet insiyatifinin parçası gibi daha kolay bir şekilde tanımlanıp sürdürülebildi. Guatemala'da çok taraflı barış görüşmelerine sendika temsilcileri, dini toplumun üyeleri, kadın hareketinin liderleri ve yerli halkların üyeleri de dahil olmak üzere, sivil toplumdaki her kesimden temsilcileri davet eden bir Sivil Toplum Meclisi özellikle dahil edildi. Guatemala Sivil Toplum Meclisi devam etmekte olan görüşmeleri tartışıp müzakereci taraflara önerilerde bulunabiliyordu. 'Her ne kadar Meclis'in karar alma yetkisi olmasa dahi, varlığı ve müdahalesi siyasi düzeyde varılan anlaşmaların sivil toplum tarafından desteklenmesini sağladı.'⁴⁰

³⁹ Diaz, Pablo Castillo. 'Women's Participation in Peace Negotiations: Connections Between Presence and Influence'
http://www.unifem.org/attachments/products/0302_WomensParticipationInPeaceNegotiations_en.pdf 8/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴⁰ Anderlini, Sanam Naraghi (2009), '*Peace Negotiations and Agreements*'
http://www.huntalternatives.org/download/37_peace_negotiations.pdf p. 23. 25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Sonuç

Güney Afrika, Kuzey İrlanda, Kamboçya ve Endonezya örnek olaylarının her birinde, kadınların müzakereler ve sivil toplum grupları içindeki etkisi anayasa ve yasal düzenlemelerin reformu sırasında kadın haklarının korunmasına ve vurgulanmasına yardımcı oldu. Bundan sonraki bölümde bu devletlerin kadınların gelişimi için uygulamaya koyduğu çeşitli anayasal ve yasal önlemler ele alınacaktır.

Üçüncü Bölüm: Anayasalar ve Kanuni Düzenlemelerde Kadınların Haklarını Korumak

Kadın, Barış ve Güvenlik başlıklı BM raporuna göre, “Kadına karşı şiddet, özellikle aile içi ve cinsel şiddet, zararlı geleneksel uygulamalar, evlilik, boşanma, mülk ve miras hakları gibi belli konuları ele alan yasal düzenlemeler formüle edilmelidir.”⁴¹ Bu bölümde kadınlara ilişkin bu hakların bazıları tartışılacak ve Güney Afrika, Guatemala, Kosova ve Doğu Timur gibi ülkelerin bu kadın haklarının ihlalleriyle mücadele etmek için uygulamaya soktuğu kanuni düzenlemelerle bağlantı kurulacaktır.

Örnek Olay Olarak Güney Afrika

Güney Afrika anayasası, erkeklerin yanısıra kadınların tecrübelerini, fikirlerini ve kaygılarını başarılı bir şekilde içine dahil etmiş olması itibariyle temel bir örnektir. Hatta dünyada en fazla cinsiyet dostu olan anayasalardan biri olarak görülmektedir.⁴² NWC'nin gayretli çalışmaları sayesinde anayasaya, eşitlik ilkesi, (aile içi ve cinsel şiddete karşı olarak da dahil olmak üzere) kişi özgürlüğü ve güvenliği ilkesi, ve üreme ile kişinin kendi bedeni üzerindeki hakları da dahil olmak üzere kadın hakları için çeşitli ilkeler eklendi. Hatta, Anayasanın Başlangıç

⁴¹ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴² Gouws, Amanda (2005), ‘The State of the National Gender Machinery: Structural Problems and Personalised Politics’ Margaret Abraham, *Counters of Citizenship: Women, Diversity and Practices of Citizenship* içinde. s.143.

bölümüne, kadın eşitliği ırksal eşitlikle birlikte dahil edilmişti, ki bu da metnin devamında kadınlara verilecek olan pek çok hakkın pozitif bir işareti oldu. Ayrıca NWC himayesinde hazırlanan Kadınlar Bildirgesi'nin daha sonraki hükümet politikalarınca benimsenmesi için ileriye taşınacağını öngören madde de çarpıcı nitelikte idi.

Kamu Sektöründe Ayrımcılığın Önlenmesi: Güney Afrika

Paragraf 9(1)'e göre 'herkes kanun önünde eşittir ve kanuna ulaşmaya, kanunun korumasına ve kanundan yararlanmaya hakkı vardır'.⁴³ Devam eden paragraflardan 9(3)'de, daha belirgin olarak 'devlet adaletsiz bir biçimde doğrudan ya da dolaylı olarak hiç kimseye karşı ırk, cinsiyet, hamilelik, medeni hal, etnik ya da sosyal köken, deri rengi, seksüel tercih, yaş, engellilik, din, inanç, kültür, dil ve doğum gibi nedenler de dahil olmak üzere hiçbir sebeple ayrımcılık yapamaz' denilmiştir.⁴⁴

Pozitif Ayrımcılık: Güney Afrika

Haklar Bildirgesi Madde 9(2)'ye göre de, 'eşitliğin başarılmasını teşvik etmek için adalete aykırı ayrımcılık nedeniyle zarar görmüş olan insanları, ya da insan kategorilerini, korumak ya da geliştirmek için yasal ya da diğer türlü önlemler alınabilir.'⁴⁵ 1998 tarihli İstihdam Eşitliği Kanunu, elli ya da daha fazla çalışanı olan işyerlerinin ya da kurumların, şunlar da dahil olmak üzere ancak bunlarla sınırlı olmayarak, pozitif ayrımcılık tedbirleri almasını gerekli kılarak bu prensip üzerine inşa edilmiştir: (1) belli gruplardan olan kişileri olumsuz şekilde

⁴³ South Africa (1996), *Constitution of the Republic of South Africa, Chapter Two: Bill of Rights*. Adopted: 4 December 1996 [4 Aralık 1996'da kabul edilen Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası, İkinci Bölüm: Haklar Bildirgesi] <http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#10> 15/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴⁴ South Africa (1996), *Constitution of the Republic of South Africa, Chapter Two: Bill of Rights*. Adopted: 4 December 1996 [4 Aralık 1996'da kabul edilen Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası, İkinci Bölüm: Haklar Bildirgesi] <http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#10> 15/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴⁵ South Africa (1996), *Constitution of the Republic of South Africa, Chapter Two: Bill of Rights*. Adopted: 4 December 1996 [4 Aralık 1996'da kabul edilen Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası, İkinci Bölüm: Haklar Bildirgesi] <http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#10> 15/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

etkileyen, haksız yere ayrımcılık da dahil olmak üzere, istihdam engellerini tanımlayıcı ve ortadan kaldırıcı tedbirler; (2) bütün insanlara eşit onur ve saygı temelinde işyerinde çeşitliliği arttırmak için geliştirilen tedbirler; ve (3) belirli gruplardan insan tutma ve gelişme ile becerilerin gelişimine yönelik tedbirler içeren bir kanun ile de dahil olmak üzere uygun eğitim tedbirlerinin uygulanması.⁴⁶ Sözü geçen Kanun, bu tedbirleri 'kotaları dışarıda bırakan, imtiyazlı muamele ve sayısal hedefler'⁴⁷ olarak tanımlamaktadır.

Kadınlar ve Evlilik

Kadınların evlenme aşamasında, evlilik sırasında ve evliliğin sona ermesinde sahip olduğu eşit haklar, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin içinde olduğu gibi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin içinde de açıkça ifade edilmiştir.⁴⁸ Kadının evlilik içindeki haklarının geniş kapsamlı etkileri olabilir. 'Kadının evlilik ve aile içindeki hakları onun hayatını kontrol edebilme ve iradi, bilgili üreme seçimleri yapabilme becerisini fazlasıyla etkilemektedir.'⁴⁹ Kadınlara evlilik içerisinde aşağıdaki hakların tanınması hükümetin sorumluluğundadır:

(a) Evliliklerin özgür ve tam karşılıklı iradeyle yapılmış olmasını temin etmek. Buna her iki tarafın da evliliğin yapıldığı tarihte on sekiz yaşında olmasını gerektiren yasal düzenleme de dahildir. Ayrıca, başlık parası kullanımı ve çok eşli yaşama da dahil olmak üzere, 'kadınlara karşı ayrımcılık yapan ve onların evliliğe rıza gösterme ya da evlilik içinde eşitliği sağlama becerilerini zayıflatan' geleneksel evlilik uygulamalarının yasadışı hale getirilmeleri gerekir.

(b) Tarafların evlilik içinde eşit haklardan yararlanmasını sağlamak.

⁴⁶ South Africa (1998), 'Employment Equity Act, No. 55 of 1998 [1998 tarih ve 55 Sayılı Güney Afrika İstihdam Eşitliği Kanunu] <http://www.agsa.co.za/Portals/1/ACTS/EEA.pdf> 5/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴⁷ South Africa (1998), 'Employment Equity Act, No. 55 of 1998', 1998 tarih ve 55 Sayılı Güney Afrika İstihdam Eşitliği Kanunu] <http://www.agsa.co.za/Portals/1/ACTS/EEA.pdf> 5/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁴⁸ 10 Aralık 1948 tarihinde 217A (III) numaralı Genel Kurul Kararıyla Kabul Edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi; 2200A (XXI) numaralı Genel Kurul Kararıyla Kabul Edilen Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi.

⁴⁹ Center for Reproductive Rights (2006), 'Marriage Rights', *Gaining Ground: A Tool for Advancing Reproductive Rights Law Reform* içinde, http://fidakenya.org/wp-content/uploads/2011/03/GG_Part-VII_Marriage-Rights.pdf 20/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

(c) Boşanmaya izin verici ve malvarlığının adilane bir şekilde paylaşılmasını koruyucu mekanizmalar geliştirmek.

Kadınların Evlilik İçindeki Haklarının Korunması: Güney Afrika

Güney Afrika 'Geleneksel Evliliklerin Tanınması Kanunu' (RCMA), önceki kısmi tanıma uygulamasının yerine geçerek geleneksel evlilikleri ana hukuk düzeninin içine getiren tarihi bir yasa idi. Kanun'un gerisindeki mantık, eğer Güney Afrika hükümeti geleneksel evliliklere tam hukuki tanıma verirse evlilikleri daha kolay düzenleyebileceği şeklindeydi. 1998'den önce geleneksel evlilikler birlik olarak görülüyordu ve 'medeni evliliğin yasal statüsüne kıyasla daha aşağıda bir statüye indirilmişlerdi.'⁵⁰ Geleneksel evliliklerin geçmişte kısmi olarak tanınması devletin kadınlara verilen düşük statüyü değiştirmek için çok az şey yapabilmesi anlamına geliyordu. Geçmişteki geleneksel evliliğe göre, kadınlar hukuken reşit olarak tanınmıyorlardı ve kendilerine kocalarına kıyasla çocukları üzerinde eşit olmayan haklar verilmişti.⁵¹ Örneğin, 'evliliğin sona ermesi durumunda kadının bakım ve malvarlığına ilişkin hakları geniş ölçüde evliliğin yasal olarak tanınmasına göre belirleniyordu.'⁵² 2000 yılında yürürlüğe giren RCMA'nın 1998'de meclisten geçmesi 'geleneksel hukuka göre evlenmiş olan Afrikalı kadınların hukuki statüsünü geliştirmekte ve hiçbir zaman çocuklarla ilgili olarak eşlere eşit haklar tanımamış olan bir sistemde ana-babaya müşterek velayet ve vesayet hakları öngörerek kadınların aile içindeki haklarını iyileştirmektedir.'⁵³ RCMA ayrıca evlilikle ilgili olarak aşağıdaki ilave düzenlemeleri öngörmüştür:

⁵⁰Mbatha, Likhapa (2005), 'Reflections on the Rights Created by the Recognition of Customary Marriages Act.' *Gender, Culture, Rights: Agenda Special Focus*, <http://winafrica.org/wp-content/uploads/2011/04/Recognition-of-Customary-Marriages-Act-in-South-Africa.pdf> 10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵¹Education and Training Unit for Democracy and Development (2010), 'Family Law and Violence against Women', <http://www.paralegaladvice.org.za/docs/chap08/02.html> 9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵² Center for Reproductive Rights (2006), 'Marriage Rights', *Gaining Ground: A Tool for Advancing Reproductive Rights Law Reform* içinde, http://fidakenya.org/wp-content/uploads/2011/03/GG_Part-VII_Marriage-Rights.pdf 20/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵³ Mbatha, Likhapa (2005), 'Reflections on the Rights Created by the Recognition of Customary Marriages Act.' *Gender, Culture, Rights: Agenda Special Focus*, <http://winafrica.org/wp-content/uploads/2011/04/Recognition-of-Customary-Marriages-Act-in-South-Africa.pdf> 10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

- Her iki taraf da evlilik tarihinde on sekiz yaşında olmalıdır.
- Her iki taraf da birbiriyle evlenmeye rıza göstermelidir.
- Her iki eşin de evlilik içindeki statüleri eşittir.
- Geçmişteki çokeşlilik tanınmıştır ve gelecekte çokeşliliğe izin verilmiştir.

Kadın Haklarının Korunması: Guatemala

Guatemala, anayasa yazımı sırasında kadınların taleplerini derleyen ancak bunları iyi niyetli bir şekilde anayasaya dahil etmemiş olan devletlere bir örnektir. Daha evvel CEDAW'ı imzalamış olmasına rağmen, Guatemala'nın güncel anayasası halen kadınların evlilik içinde daha aşağıda bir statüde olmasını muhafaza etmektedir, örneğin, buna göre 'kocanın ve karının küçükler üzerinde müşterek idare sahibi olması durumunda, küçüğü koca temsil etmeli ve onun malvarlığını koca idare etmelidir.'⁵⁴

Üreme Hakları

Pek çok geleneksel, ataerkil toplumda kadınlar, ya açıkça ya da zımni olarak, aile içinde baş otorite olarak tanınan baba ya da kocaya karşı boyun eğen olarak tanınmışlardır. Ayrıca bazı durumlarda, baba ya da kocanın otoritesi aile planlaması ve kadının cinsel sağlığına ilişkin kararlara dek uzamaktadır. BM Genel Sekreteri eski danışmanı Dr. Nafis Sadık'ın belirttiğine göre 'üreme, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, kadınları kontrol etmek, onların seçeneklerini sınırlandırmak ve onları erkeklere bağımlı kılmak için bir araç olarak kullanılmaktadır.'⁵⁵ Kadını boyun eğen olarak teyit eden yürürlükteki devlet yasaları kaldırılmalı ve yerlerine kadınların üreme ve cinsel haklarını koruyucu düzenlemeler getirilmelidir. Bu tavsiye çeşitli BM organları tarafından öngörülen politika tavsiyelerine de uygundur. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) göre bütün devletlerin kadınlara 'çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceğine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için

⁵⁴ Organisation for Economic Cooperation and Development (2010), *Atlas of Gender and Development*, s. 114. [OECD Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Atlası]

⁵⁵ United Nations Women (1997), 'The Right to Reproductive and Sexual Health', DPI/1877 <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/women/womrepro.htm> 1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

bilgi, eğitim ve diğer vasıtalardan yararlanmada eşit haklar' tanımaları gerekmektedir.⁵⁶ Yine Pekin Eylem Platformu'na göre, 'kadınların insan hakları, cinsel sağlık ve üreme sağlığı dahil, cinsellikleriyle ilgili konularda kontrol sahibi olma, baskı, ayrımcılık ve şiddete maruz kalmadan özgürce ve sorumlulukla karar verme hakkını kapsar.'⁵⁷

Üreme Hakları: Güney Afrika

Güney Afrika anayasası kadınlara önemli üreme hakları tanımaktadır.

Madde 12.2'ye göre 'herkes fiziksel ve zihinsel bütünlüğe sahip olma hakkına sahiptir' ve buna:

- a. Beden güvenliği ve bedenleri üzerinde kontrol; ve
- b. Üremeleriyle ilgili olarak kararlar almak da dahildir.

Üreme haklarının böyle açıkça belirtilmiş olması kendine özgü bir durumdur. Çoğu devlet üreme haklarını ancak, eşitlik hakkı ya da kişi hürriyeti gibi, daha genel hak kategorileri içine dahil etmektedir. Üreme haklarının böyle açık bir şekilde dahil edilmesi daha geniş bir kategorinin içine koyulmuş olsalardı sahip olacaklarından daha yüksek bir otoriteye sahip olmalarını sağlamıştır.⁵⁸ Hakkın kapsamı kararlı bir şekilde geniş tutulmuştur. 'Üremeye ilişkin kararlar' aile planlaması, doğum öncesi ve sonrası bakım, cinsellik yoluyla bulaşan hastalıkların tedavisini, ve, en ihtilafli konu olarak, kürtaji kapsar.

Kadına Karşı Şiddet

Kadına karşı şiddet çok çeşitli haller almaktadır. Geniş kapsamlı olarak 'dövme, çocukların cinsel tacizi, başlık parasıyla alakalı şiddet, tecavüz, kadın sünneti, ve kadınlara zararlı diğer geleneksel uygulamalar da dahil olmak üzere aile içinde ve genel toplumdaki fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddeti... kadın ticaretini, fuhuşa

⁵⁶ Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılında kabul edilen 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi' [İngilizce metin]

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm#article16>

25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵⁷ United Nations, 'Right to Health, Reproductive Health and Family

<http://www.unfpa.org/rights/language/right2.htm> 14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁵⁸ Mbatha, Likhapa (2005), 'Reflections on the Rights Created by the Recognition of Customary Marriages Act.' *Gender, Culture, Rights: Agenda Special Focus*, <http://winafrika.org/wp-content/uploads/2011/04/Recognition-of-Customary-Marriages-Act-in-South-Africa.pdf>

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

zorlamayı, ve devlet tarafından gösterilen ya da onaylanan şiddeti kapsar.⁵⁹ Kadına karşı şiddetin, bütün halleriyle, çatışma sonrası dönemlerde arttığı gözlemlenmiştir. 'Savaş sonrası kadınlar için hiç etkili kişisel güvenliğin olmaması ve tecavüzün, ve (aile içi şiddet de dahil olmak üzere) diğer cinsel şiddet türlerinin çok rastlanılır veya yükselişte olması (savaş bittiğinde olduğu gibi) yaygın bir durumdur.⁶⁰ Örneğin, ev içindeki üstünlüklerinden artık emin olamayan erkekler karılarına ya da çocuklarına saldırabilirler. Ayrıca, dul kalmış olan kadınlar, aile malları ve mirasla ilgili olarak kocalarının aileleri tarafından şiddet yoluyla baskı altına alınabilir ve korkutulabilirler.

Bu nedenlerden dolayı barış anlaşmalarının ve yeni yapılmış anayasaların kadınları, aile içi şiddet, tecavüz, kadın sünneti ve fuhuşa zorlama da dahil, cinsiyete bağlı şiddetten koruyucu yasal düzenlemeler içermesinin önemi eşsizdir. Ayrıca hukuki düzenlemelere ek olarak, hem polis güçlerine cinsiyet meselelerine duyarlı eğitim vermek hem de kadına karşı şiddetin kaçınılmaz olduğunu zımnen kabul eden kültürel önyargıları değiştirmeye yardımcı olabilecek olan toplum farkındalık programları uygulamak da önemlidir. BM Güvenlik Konseyi'nin öne çıkardığı gibi, 'kırılgan ateşkeslerin hüküm sürdüğü ortamlarda, ulusal güvenlik güçleri ve uluslararası barış güçleri cinsel şiddete karşı ana siperi oluşturduğunda, kadın güvenliği cinsel şiddeti farkedecek, önleyecek ve cevap verecek özel yöntemler gerektirir. Her çeşit barış inşası sürecinin bir parçası olarak kadın soruşturmacılar, cinsiyet meselelerine özgü soruşturma birimleri ve cinsel şiddetle alakalı özel takibat usülleri oluşturulmalıdır.'⁶¹

⁵⁹ 1993 tarihli Birleşmiş Milletler *Kadına Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi* <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> [İngilizce metin]

2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁶⁰ Pankhurst, Donna (2000), 'Women, Gender and Peacebuilding' University of Bradford: Department of Peace Studies, <http://www.brad.ac.uk/acad/confres/assets/CCR5.pdf> 9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁶¹ United Nations Security General, 'Women's Participation in Peacebuilding.' A/65/354-S/2010/466 (2010), <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202010%20466.pdf> 18/3/12 tarihinde erişilmiştir. [Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2010 tarih ve A/65/354-S/2010/466 sayılı *Kadınların Barış Teminine Katılımı* raporu]

Kadını Şiddete Karşı Koruyan Yasal Düzenlemeler: Guatemala

1998'den önce Guatemala dünyada kadınlar için en tehlikeli olan yerlerden biriydi. Yalnızca 14 milyon nüfusa sahip ülkede devlet istatistiğine göre 2000 ve 2008 yılları arasında 4,000'den fazla kadın öldürüldü. Bütün bu cinayetlerin ancak yüzde ikisi adaletin karşısına çıkartılabildi.⁶² Guatemala ulusal kongresi 2008 yılında 'Kadın Cinayetlerine ve Kadına Karşı Şiddetin Diğer Türlerine Karşı Yasa'yı çıkartarak bu dokunulmazlığın sona erdirilmesi yönünde önemli bir adım attı. Bu yeni yasaya göre, aile içi şiddet, tecavüz, kocanın tecavüzü gibi cinsiyete dayalı suçlar ağır cezalara bağlandı. Hatta, artık kadın cinayetinin cezası affa uğrama şansı olmadan yirmi ila yirmi beş yıl arası hapis olacaktı.⁶³ Her ne kadar cinsiyete dayalı suçların yasalarla böylesine geniş kapsamlı olarak düzenlenmesini Guatemala için olumlu bir gelişme olarak tanımak gerekse de, bu tam olarak etkili bir şekilde uygulanamamıştır. Soruşturmalar yetersiz kalmaktadır ve cinsiyete dayalı suçlar için takibatlar seyrekler. 'İstatistiklerin gösterdiğine göre o kadar az sayıda mahkumiyet olmuştur ki, Guatemala'da kadınları öldürenler için neredeyse tam dokunulmazlık vardır.'⁶⁴ Kilit konumdaki Guatemala devlet yetkilileri de 'kurbanları kendileri yüzünden şiddete maruz kaldıklarını öne sürerek suçlamaya devam etmekte ve öldürülen kadınların aile üyelerinin belirttiğine göre bu yaklaşımlar sıklıkla kadınlar devletten müdahale ve soruşturma talep ettiklerinde onlara karşı düşmanlığa dönüşmektedir.'⁶⁵

Kadını Şiddete Karşı Koruyan Yasal Düzenlemeler: Güney Afrika

Güney Afrika kadınları cinsiyete dayalı suçlardan daha iyi bir şekilde koruyabilmek için yasal düzenlemelerini pekiştirici bir çaba göstermiştir. 2007

⁶² Guatemala Human Rights Commission (2009), 'Guatemala's Femicide Law: Progress against Impunity?', http://www.ghrc-usa.org/Publications/Femicide_Law_ProgressAgainstImpunity.pdf 17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁶³ Guatemala Human Rights Commission (2009), 'Article 6 of the Law against Femicide and Other Forms of Violence against Women', s. 9.

⁶⁴ Center for Gender and Refugee Studies, 'Guatemala's Femicides and Ongoing Struggle for Women's Human Rights', http://cgrs.uchastings.edu/documents/cgrs/cgrs_guatemala_femicides2.pdf 18/4/12 tarihinde erişilmiştir.

⁶⁵ 1993 tarihli Birleşmiş Milletler Kadına Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> [İngilizce metin] 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

tarıhli 32 numaralı Değişiklik Yasası'na göre, cinsel suçlara ilişkin Güney Afrika kanunları, tecavüz, eş tecavüzü, ve anal yolla tecavüz suçları için cinsiyet ayrımı gözetmeden yapılan tanımlar da dahil edilerek kapsamaları genişletilip tek bir yasal düzenleme altında birleştirdi. Değişikliğe göre, bu suçların her biri yirmi beşe yıla kadar hapis cezasına tabii olacaktı.⁶⁶ Buna rağmen, Güney Afrikalı kadınlar failleri adaletin önüne çıkarabilmek için halen mücadele etmektedirler. Bir Birleşmiş Milletler çalışmasına göre, ihbar edilen her altı tecavüzden ancak biri mahkemeye ulaşmakta, ve bunun da ancak yüzde altısı mahkumiyet ile sonuçlanmaktadır.⁶⁷

Kadınların cinsiyete dayalı şiddete karşı hukuken korunmasını iyileştirmeye ek olarak, Güney Afrika hükümeti 1999 yılında cinsiyete dayalı şiddet olaylarına karşı bütün yasal ve devlet karşılıklarını koordine etmek amacıyla bir Cinsel Suçlar ve Toplum İlişkileri Birimi kurdu. Bu birimin alanına, tecavüz ve aile içi şiddet mağdurları için sığınma evleri kurmak, cinsiyete dayalı suçlar için toplum farkındalığı oluşturmak ve ayrıca cinsiyete dayalı suçlar üzerinde çalışan polislere eğitim vermek de dahildi. Yine 1998 tarihli Aile İçi Şiddet Kanunu aile içi şiddet kurbanı olan kadınların ve çocukların kanunlar uyarınca koruma alabileceğini öngörmektedir. Ayrıca bu Kanun'a göre, eğer aile içi şiddet şüphesi varsa, polis söz konusu eş mahkeme kararı olmaksızın tutuklayabilir.

Cinsiyete dayalı suçlara karşı devletin verdiği mücadelenin hem yasal çareler hem de toplumca verilecek bir yanıt ihtiva etmesi hayati önemdedir. Aksi takdirde, kadınlar cinsiyete dayalı suçlara ya da aile içi şiddete karşı kanunlar dairesinde koruma altına alınmış olabilirler ama kurban olduklarının, durumu ifşa etmenin sosyal olarak kabul edilebilir olduğunun farkında olmayabilirler ve adalet sağlamak için yargı düzenine nasıl erişebileceklerini bilemeyebilirler. 2020 tarihli bir CEDAW raporuna göre, Güney Afrika'nın kapsamlı aile içi şiddet programının kısıtlamalarından biri 'herhangi bir aile içi şiddet durumunda

⁶⁶United States Department of State (2011), *2010 Country Report on Human Rights Practices: South Africa*, <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/af/154370.htm> 17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁶⁷ United Nations Women, *'Progress of the World's Women: Factsheet'* <http://progress.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/06/EN-Factsheet-SSA-Progress-of-the-Worlds-Women.pdf> 17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

bunun sebeplerini ya da etkileyici sebeplerini irdeleyen sosyal müdahalelerin olmamasıdır.⁶⁸ Not etmek gerekir ki, Güney Afrika halen dünyadaki cinsiyete dayalı suçların ve kadına karşı şiddetin en yüksek oranda olduğu ülkelerden biridir. Interpol tarafından yapılan bir çalışmaya göre, Güney Afrika'da her 17 saniyede bir kadın tecavüze uğramaktadır ve her dört Güney Afrikalı kadından biri aile içi şiddete maruz kalmaktadır.⁶⁹

Cinsiyete Dayalı Suçları Önleyici Programlar

Kosova ve Doğu Timur'daki BM misyonları cinsiyete dayalı suçlara verilen yanıtlara önleyici tedbirleri dahil etmeye iyi birer uygulama örneği teşkil etmektedirler. Doğu Timur'daki savaş halinin bitmesiyle birlikte Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Birleşmiş Milletler Doğu Timur Geçiş Dönemi İdaresi (UNTAET) ile işbirliği yapan yerel Cinsiyet Meseleleri Dairesi, cinsiyete dayalı suçları en aza indirmek için iki yıllık bir program oluşturdu. Program, şehirlerde ve kırsal bölgelerdeki posterler yoluyla aile içi şiddetin hukuki statüsü ve kötü etkileriyle ilgili olarak toplumdaki farkındalığı arttırdı.⁷⁰ Ayrıca cinsiyete dayalı suç durumlarında kendilerine açık olan kaynaklar konusunda kadınları bilgilendirici radyo yayınları kullanıldı. Kosova'daki BM Misyonu (UNMIK), ayrıca, aile içi şiddet olaylarına karşı nasıl tepki verileceğine ilişkin birleştirilmiş bir yöntem oluşturan bir aile içi şiddet programını uygulamaya koydu. Kosova Polis Hizmet Okulu'ndaki eğitim programının bir parçası olarak bütün öğrenci polislerin cinsiyete dayalı şiddet eğitimi almaları da gerekmektedir. Ayrıca, her bölge polis müdürlüğünde tüm zamanlı bir aile içi şiddet koordinatörü çalıştırılması da zorunludur.⁷¹

⁶⁸Convention on the Elimination of Discrimination of Women (2010), '2010 Country Reports: South Africa', <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reports.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁶⁹ Odhiambo, Agnes (2011) 'Healthcare is Failing Women' <http://www.hrw.org/news/2011/12/20/healthcare-failing-women> 20/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷⁰Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik* <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷¹ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik* <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Sonuç

Tecavüz, aile içi şiddet, ekonomik yoksunluk gibi kadın hakları adaletsizlikleri devam edecektir ve hatta bunlar çatışma-sonrası dönemde artış gösterebilirler. Bu nedenle, devletlerin çatışma sonrası giderek yaygın hale gelen çeşitli adaletsizliklere karşı kadınları tümüyle koruyamayan hukuki düzenlemeleri yeniden değerlendirmeleri ve iyileştirmeleri hayati önemdedir. Güney Afrika, Kosova, Doğu Timur ve Türkiye, değişken başarı oranlarıyla birlikte, bu reform sürecini başlatan devletlere örnek teşkil etmektedirler.

Dördüncü Bölüm: Parlamenter Siyasette Kadın Temsilinin Arttırılması

Kadın Parlamenterlere Ait Dünya Ortalamaları

Kadınlar, ülkelerin parlamentolarında ve yasama organlarında oldukça düşük seviyede temsil edilmektedirler. Aralık 2011 itibariyle kadınlar dünyadaki tüm parlamentoların ortalama olarak ancak yüzde 19.7'sini oluşturmaktadırlar. Ortadoğu'da bu rakam daha da düşüktür ve yaklaşık ortalama yüzde 11.3 düzeyindedir.⁷² Japonya ve ABD'deye ait sırasıyla yüzde 13.6 ve 16.8 olan kadın temsili oranları da halen dünya ortalamasının altındadır.⁷³ Birleşik Krallık ise yüzde 21 oranında bir başarı sağlayabilmiş ve yasama organı ile parlamentosunu yüzde 39.6'sını kadınların oluşturduğu Norveç ise dünya ortalamasının oldukça yukarisindedir.⁷⁴ Bununla birlikte, ülkelerin her birinin kadın-erkek oranına bakıldığında şaşırtıcı bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Son kırk sene içinde uzun süreli çatışma yaşayan ülkelerde kadınların parlamentoda temsili Avrupa ya da Kuzey Amerika'daki ülkelere oranla çok daha yüksektir. Örneğin, kadınların alt mecliste ve üst mecliste sırasıyla yüzde 56.3 ve yüzde 38.5 ile temsil edildiği ve yakın geçmişteki en kötü şiddet olaylarına sahne olan Ruanda birinci sırada yer almaktadır.⁷⁵ Hepsi çatışma sonrası toplum olan Mozambik, Güney Afrika, Doğu

⁷² Internal-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments' <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷³ Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification' <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷⁴ Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification' <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷⁵ Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification' <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Timur, Burundi, Angola ve Ekvador dünyada en üst yüzde yirmi beşlik dilimde yer almaktadırlar.⁷⁶

Kadınların Dışlanmasının Sebepleri

Parlamentolar Arası Birlik tarafından yapılan bir çalışma kapsamında, kadınlar siyasete girmekten caydırıcı unsurları sıralamışlardır. Kadınlar tarafından en fazla seçilen caydırıcılar, yukarıdan aşağıya doğru olmak üzere, şu şekildedir: (1) aile içi sorumluklar; (2) kadının toplumdaki rolü konusundaki yaygın kültürel tutumlar; (3) aileden destek olmaması; (4) güven duymama; (5) maddi imkan yokluğu; ve (6) siyasi partilerden destek olmaması.

Kamusal Alandaki Kadınlara Yönelik Kültürel Tutumlar

Kadınların parlamenter siyasete girme konusunda aile içi sorumlukları en yaygın caydırıcı etken olarak işaret etmeleri için iç yüzünü kavramak bakımından oldukça önemlidir.⁷⁷ Bir kadın parlamenterin açıkladığı üzere 'kadınlar faaliyetlerine erkeklere göre daha farklı bir noktadan başlamak durumunda kalmaktadırlar. Ailevi sorumluklar gibi diğer faaliyetler nedeniyle, onlar başlangıç noktasına yorgun bir şekilde ulaşmaktadırlar.'⁷⁸

Siyasi Parti ve Kampanya Tecrübesi Eksikliği

Aynı Parlamentolar Arası Birlik çalışmasında, parlamenter katılımcılarının çoğu siyasete girişlerindeki ana kanal sorulduğunda siyasi parti faaliyetleri cevabını vermiştir. Bizim de tartışacağımız gibi, 'yasalarla öngörülen kotalar ... yerleşik elitlerin üstesinden gelmekte ve uygun kadın adaylar bulmaya zorlamaktadır.'

⁷⁶ Internal-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments' <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷⁷ Ballington, Julie, (2008) 'The Road to Parliament: Less Travelled by Women' in *Equality in Politics: a Survey of Women and Men in Parliaments* <http://www.ipu.org/pdf/publications/equality08-e.pdf> 28/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁷⁸ Ballington, Julie, (2008) 'The Road to Parliament: Less Travelled by Women' in *Equality in Politics: a Survey of Women and Men in Parliaments* <http://www.ipu.org/pdf/publications/equality08-e.pdf> 28/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Maddi Sınırlamalar

Başarılı bir seçim kampanyasına başlamak için kadınların ekonomik kaynakların yanısıra finansal özerkliğe de ihtiyaçları vardır. Dünya genelinde kadınların ekonomik olarak erkeklerden daha aşağı seviyede yer alması kadınlar için siyasete girerken üstesinden gelinmesi gerekli önemli bir engel haline gelmektedir. 'Kadınlar daha az ekonomik kaynakları kontrol edip bunlara erişebildikleri için onlar çoğu zaman bir partinin adayı olarak gösterilebilmek ve seçime girebilmek için gerekli olan resmi ve gayriresmi masrafları ödeyemezler.'⁷⁹

Yasama Organlarında Kadınların Nisbi Temsilinin Önemi

Kadınların yasama organlarındaki katılımını arttırmak çeşitli açılardan yararlıdır. İlk olarak, yüksek oranlı kadın katılımı hükümetin demokratik meşruiyetini pekiştirecektir. Otuz bir tane demokratik ülkede yapılan bir çalışmaya göre yasama organlarında yüksek oranlı kadın katılımının, hükümetle ilgili olarak, hem kadınlar hem de erkekler arasında, var olan meşruiyet algısıyla doğru orantılı olduğunu bulmuştur.⁸⁰ Parlamentolar Arası Birliğin 2008 yılında yaptığı bir anket bulgularına göre kadınlar, çocuk bakımı, doğum izni, eşit ücret, fiziksel haklar, üreme hakları, cinsiyete dayalı şiddet ve yoksulluğun giderilmesi konularına erkeklere nazaran daha fazla öncelik vermektedirler.⁸¹ Ayrıca, yasama organlarında kadın katılımının yüksek olduğu ülkelerde 'genellikle eğitim, altyapı ve sağlık alanlarında olumlu gelişmeler ile birlikte daha iyi hayat standartlarına sahip olunmakta ve demokrasinin gereklerini yerine getirebilmek

⁷⁹ National Democratic Institute, 'Democracy and the Challenge of Change: a Guide to Increasing Women's Political Participation'

http://www.ndi.org/files/Democracy_and_the_Challenge_of_Change.pdf

14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸⁰ Wollack, Kenneth (2010), 'Women as Agents of Change: Advancing the Role of Women in Politics and Civil Society' National Democratic Institute: Presentation to the House Committee on Foreign Affairs, http://www.ndi.org/files/Women_As_Change_Agents_Testimony_090610_0.pdf

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸¹ Wollack, Kenneth (2010), 'Women as Agents of Change: Advancing the Role of Women in Politics and Civil Society' National Democratic Institute: Presentation to the House Committee on Foreign Affairs, http://www.ndi.org/files/Women_As_Change_Agents_Testimony_090610_0.pdf

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

için sağlam adımlar atılmaktadır.⁸² Örneğin, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) bulgularına göre on dokuz üye ülkede, kadınların yasama organlarına artan katılımının toplam eğitim harcamalarıyla doğrudan ve olumlu bir ilgisi vardır.⁸³ Ek olarak, parlamentodaki kadınların oranıyla çalışan kadınların oranları arasında da olumlu bir bağlantı vardır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne bağlı olan ülkeler arasında 'kadınların parlamentodaki oranı, işgücünün geniş bir kısmını kadınların oluşturduğu İskandinav ülkelerinde yüksek; Türkiye, Yunanistan, İtalya ve Macaristan'da ise düşüktür.'

Çok sayıda çalışma kadın ve erkek iş gücü arasındaki açığı kapatmanın hem domestik hem de global ekonomiler üzerinde önemli etkileri olacağını göstermiştir. İş gücü katılımındaki cinsiyet farklılığı hafife alınamaz. Uluslararası İş Örgütü'ne (İLO) göre, çalışma yaşında 61 milyon kadın ve 67 milyon erkek olmasına rağmen, 47 milyon erkeğe karşın ancak 17 milyon kadın çalışmaktadır. Kadınlara ilişkin düşük istihdam oranları domestik ve global ekonomilere önemli ölçüde zarar vermektedir. Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu'na göre, örneğin, kadınlara açık olan iş fırsatlarının sınırlandırılması bölgeye yaklaşık \$42-44 milyar Amerikan Dolarına mal olmaktadır.⁸⁴

Parlamento Kotalarının Uygulanması

Kotalar, parlamenter yasama organlarındaki kadın katılımını arttırmak için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Kotalar, parlamenter siyasette faaliyet gösteren kadınlara karşı olan yapısal ayrımcılık ve kültürel engelleri tazmin etmek amaçlı geçici ya da sürekli önlemler olabilirler. Kotaların kullanımı 'tarihsel sıçramaları

⁸² Wollack, Kenneth (2010), 'Women as Agents of Change: Advancing the Role of Women in Politics and Civil Society' National Democratic Institute: Presentation to the House Committee on Foreign Affairs, http://www.ndi.org/files/Women_As_Change_Agents_Testimony_090610_0.pdf 10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸³ Chen, Li-Ju (2008), 'Female Policymaker and Educational Expenditure: Cross-Country Evidence' Research Papers in Economics 2008: 1 Stockholm University, Department of Economics, http://ideas.repec.org/p/hhs/sunrpe/2008_0001.html 18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸⁴ Global Private Sector Leaders Forum, 'Why Women's Economic Empowerment Matters' <https://pslforum.worldbankgroup.org/resources/empowerment.aspx> 4/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

ya da kadınların siyasette temsilinin hızlı başlangıcını kolaylaştırır.’⁸⁵ Siyasi süreçteki farklı seviyeleri hedef alan, uygulanabilir ki farklı türde kota vardır:

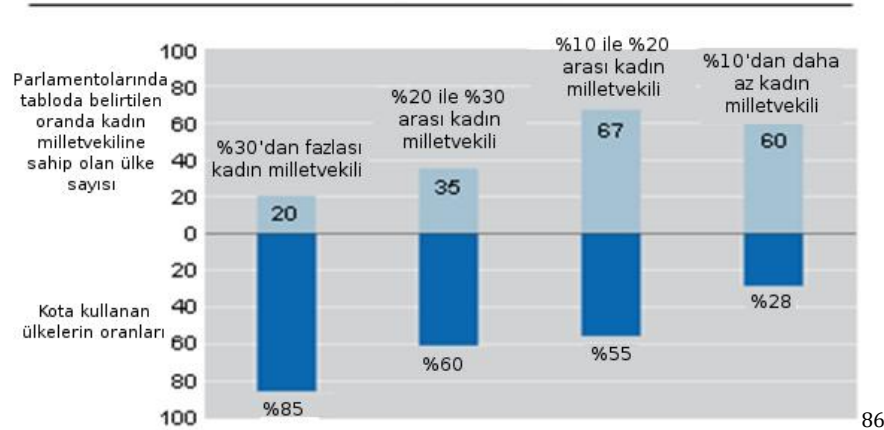
(1) Siyasi Parti Kotaları:

- a. Potansiyel aday havuzu (istekliler)
- b. Seçime giren adaylar (adaylar)

(2) Kurumsal Kotalar: Seçilmişler üzerine yoğunlaşır (Parlamento üyeleri ya da muadilleri)

Bu kota türlerinin her biri dünyada çok sayıda devlet tarafından uygulanmıştır. Meksika, istekliler üzerine yoğunlaşan ilk kota türünü uygulamıştır. Güney Afrika, Ruanda, Uganda ve Fas gibi ülkeler adaylar için öngörülen kotaları uygulamışlardır. Kosova kurumsal kotaların etkinliğini gösteren iyi bir örnek teşkil eder. Kota uygulayan ülkeler uygulamayan ülkelere nazaran parlamentoda daha yüksek oranda kadın temsilci sahibi olmuşlardır. Hatta, kadınların parlamentoya katılımında yüzde otuz eşiğine ulaşan ülkelerin dörtte üçünden fazlasında seçim kotası vardır. Aşağıdaki grafik bu ilişkiyi izah etmektedir.

Parlamentolarında en fazla kadın olan ülkelerin aynı zamanda kota kullanmaları da olasıdır

Kosta Rika'da kota sisteminin uygulanması sayesinde kadın temsilinin oranı bir seçim döneminde yüzde 19'dan 35'e yükselmiştir.⁸⁷ Diğer başarılı örnekler

⁸⁵ Institute for Democracy and Electoral Assistance (2010), 'Frequently Asked Questions' <http://www.quotaproject.org/faq.cfm> 1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸⁶ United Nations International Children's Fund (2006), Figure 5.2: 'Countries with the most women in parliament are also the most likely to use quotas' http://www.unicef.org/sowc07/docs/sowc07_figure_5_2.pdf 9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

arasında Belçika, Kosova, Güney Afrika, Uganda ve Ruanda yer almaktadır. Bununla beraber, kotaların etkili olabilmesi için güçlü bir uygulama ve gözetim programı olması gerekmektedir. 'Eğer kota kuralları belirsizse ve halihazırda geçerli olan seçim sistemiyle örtüşmüyorsa, uymama durumunda yaptırım yoksa ve listedeki sıralama konusunda kurallar yoksa, kotalar kadınların siyasette temsiline ilişkin olarak minimum düzeyde ya da sıfır oranında artışa yol açabilirler.'⁸⁸

Siyasi Parti Kotalarının Uygulanması

'Programlar hazırlayarak, kadınların ihtiyaçlarını ve her tür hareketin onların durumuna olan etkisini göz önüne alarak, adayları belirleyerek, seçim kampanyaları için ve diğer pek çok alanda lojistik destek vererek, değişimin anahtarını elinde tutanlar partilerdir.'⁸⁹ Bu nedenle siyasette kadınlara olan güvensizlik kültürünün değiştirilmesinde siyasi partiler üzerinde uygulanan kotalar çok başarılı olabilir. Kotalar, siyasi partileri kadınlar için –eğitim, finansal ya da diğer alanlarda- yatırımlar yapmaya zorlar. 'Geleneksel olarak, alışkanlık sonucu ve sosyal ağlar gereği, siyasi partilerde erkeklerin hakim olduğu seçim komiteleri erkeklerden daha az kadın aday göstermeye eğilim göstermektedirler... Kotalar, siyasi partileri kadın adaylar istemek, aramak ve eğitmek gibi aksi takdirde göstermeyecekleri çabalara zorlar.'⁹⁰

Siyasi Parti Kotalarının Uygulanması: Güney Afrika

Apartheid yönetimi dönemi boyunca, kadınlar ulusal parlamentonun yalnızca yüzde 2.8'ini oluşturmaktaydı.⁹¹ Apartheid'in sona ermesini takip eden ilk demokratik seçim sürecinde, Güney Afrika'nın en büyük siyasi partisi olan Afrika

⁸⁷ Escobar-Lemmon, Maria & Michelle Taylor-Robinson (2003), 'Women Ministers in Latin American Government'

<http://www.wfu.edu/politics/conference/pub/Chapter%2015%20Escobar%20Lemmon-Taylor%20Robinson.pdf> 1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁸⁸ Dahlerup, Drude (2006), 'Women, Quotas and Politics', *Taylor & Francis*. s. 304.

⁸⁹ Pascaud-Becane, Genevieve (1999), 'Participation of Women in Political Life' http://www.ipu.org/PDF/publications/womenplus5_en.pdf. 12/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁰ Electoral Knowledge Network, 'Advantages and Disadvantages of Legislated Quotas for Women's Representation', <http://aceproject.org/ace-en/topics/pc/pca/pca03/pca03a/pca03a1> 11/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹¹ Institute for Democracy and Electoral Assistance, 'Women in Parliament in South Africa' <http://archive.idea.int/women/parl/studies5a.htm> 15/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Ulusal Kongresi (ANC) 1994 yılında gönüllü olarak üçe-karşı-bir kotasını uygulamaya koydu.⁹² Diğer siyasi partiler de bunu hızlıca takip ettiler. AUK 2009 yılında bu oranı iyileştirmeye karar verdi ve seçim manifestosunda 'parlamento ve hükümetteki kadın oranını yüzde 50'ye yükselteceğini' beyan etti.⁹³ 2009 itibarıyla kadınların temsil oranı yüzde 43'e yükselmiş oldu. Sonuç olarak, kısmen kota sistemi nedeniyle Güney Afrika şu anda dünyada kadınların ulusal parlamentolarda en yüksek oranda temsil edildiği ülkeler arasında 7. sırada yer almaktadır.⁹⁴

Kurumsal Kotaların Uygulanması: Kosova

Kosova yasal kotaları etkili bir şekilde uygulayan bir devlet olarak esaslı bir örnek teşkil eder. Seçim hukukuna göre, 'her siyasi partinin aday listesi en az yüzde 30 oranında kadın olmalıdır.' Kosova seçim hukuku ayrıca aday listesinin yüzde 30'unun kadınlara ayrılmaması durumunda yüzde 30 oranındaki kotaya ulaşılan dek 'çoğunluk sahibi cinsiyetin son seçilmiş adayının karşı cinsin bir sonraki adayıyla değiştirilmesini' öngörerek kotalara uyulmamasına karşılık olarak yaptırımlara da yer vermiştir.⁹⁵ Yine seçim hukukuna göre, üyelere görev süresi içerisinde istifa edecek olursa yerine aynı cinsiyete mensup bir aday getirilmelidir. Kosova'da kota sisteminin uygulamaya koyulduğu ilk seçim olan 2001 ulusal seçimlerinde, kadınlar parlamentodaki koltukların yüzde 28'ine sahip oldular.⁹⁶ Bu durum 2001'de dünya ortalaması olan yüzde 14 ile kıyaslandığında çok büyük bir başarıydı.⁹⁷

⁹² Electoral Institute for the Sustainability of Democracy in Africa (2009), 'South Africa: Women's Representation Quotas', <http://www.eisa.org.za/WEP/souquotas.htm> 27/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹³ Electoral Institute for the Sustainability of Democracy in Africa (2009), 'South Africa: Women's Representation Quotas', <http://www.eisa.org.za/WEP/souquotas.htm> 27/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁴ Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification', <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁵ Institute for Democracy and Electoral Assistance (2012), 'Gender Quotas in Special Areas: Kosovo', http://www.idea.int/gender/quotas_special_areas.cfm?country=123 31/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁶ United Nations Development Programme, *Millennium Development Goals: Kosovo*, <http://www.kosovo.undp.org/?cid=2,120> 7/7/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁷ Inter-Parliamentary Union (2001), 'Women in National Parliament: Statistical Archive', <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/world051201.htm> 6/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Kadınlara Siyaset Eğitimi Sunulması

Kadınların kendilerine verilen sorumlulukları etkili bir şekilde yerine getirmeleri için gerekli eğitim ya da kendine güvenleri yoksa, kadınlara yönelik kotalar koymak yeterli olmayacaktır. 'Kadınların teknik olarak öğrenmeleri gereken pek çok şey vardır. Sorunların tartışılması için teknik kapasite anlamında kadınlar çok daha az hazırlıklıdır, çünkü biz erkekler gibi dışarı çıktığımızda ve uzun yıllar boyunca bu konular hakkında konuşarak eğitim alma ve çalışma lüksüne sahip olmadık.'⁹⁸ BM tavsiyesine göre kotalar 'kadın adaylar ve kamu görevinde bulunan kadınlar için eğitim; kamu duyarlılığını arttırıcı kampanyalar; ve siyasi partilerin içerisindeki değişiklikler ile birlikte olmalıdır.'⁹⁹

Siyaset Eğitimi: Kosova, Doğu Timur ve Kamboçya

Kosova bu değişiklikleri takip eden devletlere ilişkin esaslı bir örnektir. Kosova'daki BM Misyonu'nun da yardımıyla Kosova siyasi süreç ve siyasi makam için aday olma konularında eğitici ve kabiliyet geliştirici atölye çalışmaları yaparak kadın adayların tecrübesizliğiyle mücadele etmiştir.¹⁰⁰ Sonuç olarak, kadınlar 2004 yılında Kosova Millet Meclisi'nin yüzde 28'ini oluşturdular, ki bu oran daha sonra 2010 yılında yüzde 31'e çıktı.¹⁰¹ Yine benzer şekilde Doğu Timur'da, UNTAET'in yardımıyla, Timurlu kadınlara ilave siyaset eğitimi, BM yayın organlarında arttırılmış kampanya yayın süresi ve 'kadın sorunlarının parti platformlarına dahil edilmesinin yüksek düzeyde savunulması' temin edilmiştir. UNTAET'in 2001 yılında gösterdiği kabiliyet geliştirici bu çabalar aynı yıl Ulusal Kurucu Meclisi'nin yüzde yirmi yedisinin kadınlardan seçilmesine olanak sağladı.¹⁰² Kamboçya da potansiyel kadın adayları eğitmek için benzer bir

⁹⁸ Pankhurst, Donna, 'Women, Gender and Peacebuilding', University of Bradford: Department of Peace Studies, <http://www.brad.ac.uk/acad/confres/assets/CCR5.pdf> 9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

⁹⁹ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin] 31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁰ United Nations Development Fund for Women, 'Women War Peace: the Independent Experts' Assesment.' http://www.unifem.org/materials/item_detail.php?ProductID=17 8/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰¹ Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification', <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰² Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin]

süreç yürütmüştür. UNIFEM 919 kadını siyaset eğitimi ve yönetim konularında eğitmek için geçiş dönemi otoritesi ve sivil toplum gruplarıyla işbirliği yapmıştır.¹⁰³ Bu inisiyatifin sonucu olarak, seçimlerdeki kadın adayların oranı 2002 yılında yüzde 16 iken bu oran 2007 yılında yüzde 21'e yükselmiştir. Seçimi kazanan kadınların oranı da 2002 yılında yüzde 8,5 iken 2007 yılında yüzde 15'e yükselmiştir.¹⁰⁴

Kadın Seçmenlerin Katılımını Arttırmak: Kamboçya

Kadın adayları arttırmanın yanısıra kadınların oy vermeleri için kaydolmalarını teşvik edici ve buna yardımcı olacak programlar yaratılması da şarttır. Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçiş Dönemi Otoritesi (UNTAC) 1993 seçimleri sırasında Kamboçyalı kadın seçmenlerin sayısını arttırmayı önceliği haline getirdi. Bu amaçla, UNTAC kadınların yaşadığı zorlukları ve bu zorlukların kadınların gelmekte olan seçimlerde oy verme becerileri üzerindeki olası etkilerini öne çıkaran günlük bir radyo kesiti sağlamıştır.¹⁰⁵ UNTAC genel seçimlerde oy veren kadınlar için olası komplikasyonlar hakkında erkenden farkındalık yaratarak, bu komplikasyonları ortadan kaldırmak için kadınlara yeterli miktarda plan yapma fırsatı vermeyi umuyordu.

Kadın Seçmenlerin Katılımını Arttırmak: Liberya

Liberya'da Barış Barış Oluşturma Ağında Kadınlar (WIPNET) bir adım öteye geçti ve kadınların genel seçimlerde oy vermeleri için kaydolmalarına fırsat ve araç temin etmek amacıyla çocuk bakımı, ulaşım ve pazar tezgahlarının nezaretini sağlamak için 200'ü aşkın kadından oluşan bir koalisyon oluşturdu. Bunun etkileri çok büyük oldu. Beş günlük seçmen kaydı sonunda 7,400'den fazla kadın oy vermek için kaydolmuştu.¹⁰⁶ Bu stratejinin aynısı, özellikle kırsal nüfusun

31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰³ United Nations (2010), 'Millenium Development Goals: Factsheet'
http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_3_EN.pdf 14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁴ United Nations (2010), 'Millenium Development Goals: Factsheet'
http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_3_EN.pdf 2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁵ Birleşmiş Milletler, *Kadın, Barış ve Güvenlik*
<http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. [İngilizce metin]

31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁶ Bekoe, Dorina & Christina Parajon (2007), 'Women's Role in Liberia's Reconstruction'
<http://www.usip.org/publications/women-s-role-liberia-s-reconstruction>

seçim sandığı için seyahat etmesi zorunlu olduğu ülkelerde, seçim gününde de uygulanmalıdır.

Sonuç

Bu bölümün öğrettiği gibi, kadınların siyaset içinde güçlendirilmesine yönelik devlet programları genel olarak büyük başarıya ulaşmıştır. Kotalar, parlamenter siyasette erkekler ve kadınlar arasındaki tarihsel boşluğun üstesinden gelmek için ispatlanmış bir yöntemdir. Ancak bu bölüm, hukuki gerekliliklerin ötesinde, kadınların kampanya siyasetinden haberdar olmaları ve bunda başarılı olmaları için ilaveten siyaset ve kampanya eğitimi verilmesi gerekliliğini göstermiştir. Seçmen sayısını arttırmak da, Liberya ve Kamboçya örneklerinde belirtildiği gibi, kadınları güçlendirmek için tavsiye edilen bir yöntemdir.

Beşinci Bölüm: Devletin Bütün İşlevleri Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Nedir?

Tanımlandığı üzere toplumsal cinsiyet eşitliği, 'bütün alan ve düzeylerde, yasal düzenlemeler, politikalar ya da programlar da dahil olmak üzere, bütün planlanmış icraatların kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerini değerlendirme sürecidir. Kadınların ve erkeklerin eşit olarak fayda sağlayabilmeleri ve eşitsizliğin süreklileştirilmemesi için erkeklerin olduğu kadar kadınların kaygılarının ve tecrübelerinin de bütün siyasi, ekonomik ve sosyal alan politikaları ve programlarının belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin içsel bir boyutu haline getirilmesine yönelik bir stratejidir.'¹⁰⁷ Toplumsal cinsiyet eşitliği 'devletin bütün işlevlerine, kalkınma, yoksulluğun ortadan kaldırılması, insani yardım, bütçe yapma, silahsızlanma, barış ve güvenlik ve hukuki işleri için yapılan icrai faaliyetlerine

2/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁷ United Nations (1997), Report of the Economic and Social Council for 1997 [BM Ekonomik ve Sosyal Konsey 2007 Yılı Raporu] <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/GMS.PDF>
12/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

uygulanmalıdır.¹⁰⁸ BM Genel Sekreteri tarafından 1997 yılında yazılan bir mektup toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarının 'yalnızca toplumsal cinsiyet uzmanlarının ya da izole birimlerin değil, hepimizin sorumluluğunda olduğunu' öne çıkarmıştır. Genel Sekreter bu amaç için dört yol gösterici sıralamıştır:¹⁰⁹

- (1) Her bir sorumluluk alanı kapsamına giren politikalar ve icrai konulara ilişkin analitik raporlar ve tavsiyeler cinsiyet farklılıklarını ve eşitsizliklerini de tümüyle dikkate almalıdır;
- (2) Toplumsal cinsiyet eşitliği için belirli stratejiler oluşturulmalı; öncelikler belirlenmelidir;
- (3) Cinsiyet eşitliği analizinin sistematik kullanımı, verilerin cinsiyete göre ayrıştırılmaları, ve sektör esaslı cinsiyet çalışmaları ve araştırmaların yaptırılması gereklidir;
- (4) Orta vade plan ve bütçeleri cinsiyet meseleleri perspektiflerinin ve cinsiyet eşitliği konularının açıkça yer aldığı bir şekilde hazırlanmalıdır.

Cinsiyet Esaslı Denetimlerin Kullanılması

Yukarıda sıralanan yol göstericilerin birincisine uyulmak suretiyle, cinsiyet esaslı denetimler yararlı olabilir. Cinsiyet esaslı denetimlerin uygulanması güncel ve yürütülmekte olunan toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik programların etkisini gözlemlemenin yanısıra toplumsal cinsiyet eşitliğiyle alakalı hareket planlarının geliştirilmesinin kolaylaştırılmasına da yardımcı olmaktadır. Cinsiyet esaslı denetimler aynı zamanda ulusal düzeyde verilen direktiflerin yerel düzeyde etkili bir şekilde yerine getirilmelerini de temin edebilir. Denetimler iki temel alanda değerlendirmelerin oluşturulmasına yararlı olur:

¹⁰⁸ United Nations (1997), Report of the Economic and Social Council for 1997 [BM Ekonomik ve Sosyal Konsey 2007 Yılı Raporu] <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/GMS.PDF> 12/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹⁰⁹ United Nations (2004), 'Facilitator's Manual Competence Development Programme on Gender Mainstreaming' <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/CompetenceDevelopmentFacilitatorsManual.pdf> 18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

- 1) Devlet tarafından benimsenmiş olan cinsiyet meselelerine duyarlı usullere uygunluk. Buna kaynakların dağıtımı, cinsiyet analizi, program planlaması, ve denetim sistemlerinin uygulanması da dahildir.
- 2) Yukarıda belirtilen politikaların tasarlanan yararlanıcıları üzerindeki gerçek etkileri.

Güney Afrika'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması

Güney Afrika dünyadaki en karmaşık toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama sistemlerinden birine sahiptir. Güney Afrika, devlet başkanı makamı, ulusal meclis, yargı ve neredeyse tüm bölge idareleri de dahil olmak üzere, devletin bütün bölümleri içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayıcı bir sistem benimsemiştir. Böyle bir tasarıya sebep, tekrara düşmeden Güney Afrika'da hayatının her kesimine kapsamlı dayatmada bulunmaktı. İşlevler benzer bir dilde ifade edilse de, giriş noktası, otorite düzeyi ve güven derecesi her yapı içinde önemli ölçüde değişiklik göstermektedir.¹¹⁰

Ulusal Hükümet İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması

Devlet Başkanlığı makamının kapsamına giren Kadının Statüsü Kurumu (OSW) bütün hükümet bakanlıkları arasındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması süreçlerini koordine eder. OSW ayrıca her bir bakanlığı, bölgelerdeki dairelerde yer alan, görevlerini ileride inceleyeceğimiz, cinsiyet eşitliği odak noktalarıyla olan ilişkisi üzerinden gözlemlemektedir. Bütün eşitlik programlarına ilişkin olarak sahip olduğu kapsamlı bilgileri kullanmak suretiyle, özellikle Güney Afrika'nın Pekin +5, Pekin +10, ve CEDAW 1997 ve 2008'de yer alan taahhütlerin uygulamasına ilişkin raporlar hazırlamak OSW için oldukça uygundur.

Bu raporda daha önce belirttiğimiz gibi, böyle bir birimin bütün bölümler arasında cinsiyet eşitliğini sağlamada etkili olabilmesi için cinsiyet programlarının değerlendirilmesinde bir grup evrensel gösterge kullanılması

¹¹⁰ Office on the Status of Women (2008), 'South Africa's National Policy Framework for Women's Empowerment and Gender Equality' http://www.kr.co.za/Publishing/Templates/Skills_Development_Practice/Toolkit/Docs/women_empowerpol.pdf 3/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

gerekecektir. Güney Afrika'nın yalnızca *ad hoc*, proje bazlı göstergeler kullanmış olması ülkenin Ulusal Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mekanizması'na yönelik en temel eleştirilerden biridir.

Parlamento İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması

Güney Afrika yasama organı içinde, Hayat Kalitesi ve Kadınların Statüsünün İyileştirilmesi İçin Parlamento Birleşik İzleme Komitesi, Cinsiyet Eşitliği Komitesi, Parlamenter Kadınlar Toplantısı ve Kadınların Güçlendirilmesi Birimi de dahil olmak üzere, kapsama alanlarına toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması giren çok sayıda değişik komite vardır. Cinsiyet Eşitliği Komitesi (CGE) hükümet, kamusal ve özel sektör içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gözetim yapan esas organ olarak işlev görür. WTC müzakereleri sırasında kadınların uğruna mücadele verdiği CGE'nin kurbanlar adına ayrımcılık dosyalarını soruşturma ve bunlarla ilgili dava açma hakkı vardır. Her ne kadar görünürde toplumun ilgisini çeken durumlara 'hükümet takipçisi' kategorisine giren durumlara oranla öncelik vermiş olsa da, genel kabul CGE'nin görevlerini oldukça iyi bir şekilde yerine getirdiği yönündedir.¹¹¹

Bölge İdareleri İçinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması

Cinsiyet Eşitliği Odak Noktaları ferdi bakanlıklar veya bölge idareleri içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikaların ve programın uygulanmasına adanmıştır. Görevleri, devlet politikalarının ve yönetim programının uygulanmasının toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine uygun olmasını sağlamaktır. CFPlar ayrıca yerel STK'lar için de temas noktasıdır. CFP'lerin STK'larla çalışmak ve fikir alışverişi ile toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması programının iyileştirilmesi ya da uygulanmasıyla ilgili konferanslar ve çalışma atölyeleri sağlamak konusunda belli bir geçmişi vardır.

¹¹¹ African Development Bank (2009), 'South Africa: the National Gender Machinery, Gender Mainstreaming and the Fight against Gender Based Violence'
<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/South%20Africa%20-%20The%20National%20Gender%20Machinery%20Gender%20Mainstreaming.pdf>.
12/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Bununla beraber, Güney Afrika örneğinde cinsiyet eşitliği odak noktalarının pratikte etkili olması zayıf stratejik planlama nedeniyle zayıflamıştır. Güney Afrika bağlamında her masa *ad hoc* temelli faaliyet gösterir ve esas olarak söz konusu bakanlığın tepesindekilerin desteğine bağımlıdır. Bakan toplumsal cinsiyet eşitliğin sağlanmasına öncelik vermediği zaman cinsiyet eşitliği masası çabucak bakanlığın oluşturucu görevlerinin dışına çıkmaktadır. Cinsiyet eşitliğinin halen evrensel bir şekilde kabul görmediği ülkelerde toplumsal cinsiyetle ilgili projeler kolayca tali hale gelecektir. Ayrıca Güney Afrika'daki cinsiyet eşitliği odak noktalarında yeterli sayıda çalışan bulunmamaktadır.¹¹² Hatta bazı bakanlıklarda görevden ayrılan cinsiyet eşitliği görevlisi pozisyonunun hiçbir zaman doldurulmadığı da bildirilmiştir.¹¹³ Cinsiyet eşitliği odak noktaları yerel cinsiyet eşitliği projeleri için ulusal fonlardan da yararlanamamaktadır. Sonuç olarak, bunların etkileri cinsiyet eşitliği perspektifi uygulamak ya da cinsiyet eşitliği programı başlatmak için bakanlık görevlilerini ne kadar iyi etkileyebileceklerine bağlıdır.

Bahsi geçen bakanlıklar böyle *ad hoc* bir şekilde idare edilmemelidir. Güney Afrika'daki cinsiyet eşitliği odak noktalarının yapısal yetersizliği, kimi zaman tek bir kişinin kişisel inançlarına dayanmış olan, ulusal programların gelişigüzel uygulanmasına izin vermiştir. Bu sorunların üstesinden gelmek için devletin (a) her bakanlıkta fiilen çalışan bir cinsiyet eşitliği görevlisinin olmasını gerekli kılması; (b) bakanlıkların bu görevli işini bıraktığında durumu rapor etmelerini ve boşalan pozisyonun doldurulması için gereken zaman diliminin belirlenmesini gerekli kılması; (c) her bakanlık bünyesinde yer alan cinsiyet

¹¹² African Development Bank (2009), 'South Africa: the National Gender Machinery, Gender Mainstreaming and the Fight against Gender Based Violence'

<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/South%20Africa%20-%20The%20National%20Gender%20Machinery%20Gender%20Mainstreaming.pdf>
12/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

¹¹³ African Development Bank (2009), 'South Africa: the National Gender Machinery, Gender Mainstreaming and the Fight against Gender Based Violence'

<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/South%20Africa%20-%20The%20National%20Gender%20Machinery%20Gender%20Mainstreaming.pdf>
12/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

eşitliği odak noktalarını finanse etmek için ulusal bir bütçe oluşturması; ve (d) cinsiyet eşitliği görevlisinin çalışmalarının yerel kadro tarafından engellenmesi durumunda cinsiyet eşitliği görevlisinin şikayetini kaydedebilmesi için mahalli cinsiyet eşitliği masalarından OSW'ye, kolay erişilebilir bir raporlama mekanizmasının uygulamaya koyulması önerilmektedir.

Sonuçlar

Güney Afrika toplumsal cinsiyet eşitliği mekanizmasına yönelik olarak burada yer verilen eleştirilere karşın, Güney Afrika toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda hâlâ dünyada önde gelen örneklerden birisidir. Bu nedenle devletlerin, cinsiyet esaslı denetimlerle birlikte planlamanın ilk aşamalarından yürütme, parlamento, yargı ve bölgesel idarelere verilen kapsamlı görev dağılımlarına kadar, kendi toplumsal cinsiyet eşitliği programlarını bilgilendirmesi için Güney Afrika'nın uygulamalarına dayanmaları tavsiye edilir.

Sonuç

Ekonomik yoksunluk, cinsiyete dayalı önyargılar, daha düşük eğitim başarıları ve 'ev içi sorumlulukların adilane olmayan bölüşümü nedeniyle zamanın koyduğu sınırlamalar' gibi barış inşası sürecinde ve çatışma sonrası toplumlarda kadınların katılımına ve temsil edilmesine yönelik önemli engeller hâlâ mevcuttur.¹¹⁴ Devletler kadınlara özgü bu engelleri, bazıları bu çalışmada da belirtilmiş olunan, müzakere ve seçim kotaları, siyaset eğitimi, cinsiyet esaslı denetim gibi çok çeşitli politikalar uygulayarak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini yürütme, parlamento ve bölge düzeyinde tatbik ederek aşabilir. Devletler, müzakerelerin en erken evrelerinden çatışma sonrası kamu yönetimine kadar,

¹¹⁴ Birleşmiş Milletler Güvenlik Sekreterliği (2010), '*Kadınların Barışın İnşasına Katılımı*' A/65/354-S/2010/466, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202010%20466.pdf> [İngilizce metin] 18/3/2012 tarihinde ulaşılmıştır.

kadınların katılımı, bölgesel olarak temsili ve böylece güçlenmeleri için kaynaklara ve fırsatlara erişimlerini sağlayıcı önlemleri almalıdırlar.

Kısaltmalar

ANC: Afrika Ulusal Kongresi

ANCWL: Afrika Ulusal Kongresi Kadınlar Ligi

CEDAW: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

CODESA: Demokratik Güney Afrika İçin Kongre

DVA: Aile İçi Şiddet Kanunu

GFP: Cinsiyet Eşitliği Odak Noktaları

GBV: Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

MPT: Çok Partili Görüşmeler

NATO: Kuzey Atlantik Paketi Örgütü

NGM: Ulusal Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mekanizması

NI: Kuzey İrlanda

NIWC: Kuzey İrlanda Kadınlar Koalisyonu

NWC: Ulusal Kadınlar Koalisyonu

OSW: Kadının Statüsü Kurumu

RCMA: Geleneksel Evliliklerin Tanınmasına Dair Kanun

SA: Güney Afrika

BM: Birleşmiş Milletler

UNIFEM: Birleşmiş Milletler Kadınlar İçin Kalkınma Fonu

UNMIK: Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu

UNPFA: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

UNTAC: Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçici Yönetimi

UNTAET: Birleşmiş Milletler Doğu Timur Geçici Yönetimi

USAID: Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı

WIPNET: Barış Oluşturma Ağında Kadınlar

Kaynakça

African Development Bank (2009), 'South Africa: the National Gender Machinery, Gender Mainstreaming and the Fight against Gender Based Violence'

<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/South%20Africa%20-%20The%20National%20Gender%20Machinery%20Gender%20Mainstreaming.pdf>

12/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

African National Congress (1990), 'Malibongwe Conference: Programme of Action'

<http://www.anc.org.za/show.php?id=4673>

2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Anderlini, Sanam Naraghi (2009), '*Peace Negotiations and Agreements*'

http://www.huntalternatives.org/download/37_peace_negotiations.pdf

25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Ballington, Julie, (2008) 'The Road to Parliament: Less Travelled by Women' *Equality in Politics: a Survey of Women and Men in Parliaments*' içinde,

<http://www.ipu.org/pdf/publications/equality08-e.pdf>

28/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Barnett, Michael, Hunjoon Kim, Madalene O'Donnell, and Laura Sitea.

'Peacebuilding: What Is in a Name?' *Global Governance* Cilt 13, no. 1 (2007).

Bekoe, Dorina & Christina Parajon (2007), 'Women's Role in Liberia's Reconstruction'

<http://www.usip.org/publications/women-s-role-liberia-s-reconstruction>

2/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Cabrera-Balleza, Mavic & Nicola Popovic, *'Costing and Financing 1325: Examining the Resources Needed to Implement the UNSCR 1325 at the National Level'*

<http://www.gnwp.org/what-we-do/policy-advocacy/costing-and-financing-implementation-of-united-nations-security-council-resolution-1325>

18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Center for Gender and Refugee Studies, *'Guatemala's Femicides and Ongoing Struggle for Women's Human Rights'*

http://cgrs.uchastings.edu/documents/cgrs/cgrs_guatemala_femicides2.pdf

18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Center for Reproductive Rights (2006), *'Marriage Rights', Gaining Ground: A Tool for Advancing Reproductive Rights Law Reform* içinde,

http://fidakenya.org/wp-content/uploads/2011/03/GG_Part-VII_Marriage-Rights.pdf

20/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Chen, Li-Ju (2008), *'Female Policymaker and Educational Expenditure: Cross-Country Evidence'*

http://ideas.repec.org/p/hhs/sunrpe/2008_0001.html

18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Convention on the Elimination of Discrimination of Women (2010), *'2010 Country Reports: South Africa'*

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reports.htm>

2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Dahlerup, Drude (2006), *'Women, Quotas and Politics', Taylor & Francis.*

Diaz, Pablo Castillo (2010), *'Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence'*, United Nations International Fund for Women

http://www.unifem.org/attachments/products/0302_WomensParticipationInPeaceNegotiations_en.pdf

8/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Education and Training Unit for Democracy and Development (2010), '*Family Law and Violence against Women*'

<http://www.paralegaladvice.org.za/docs/chap08/02.html>

9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Electoral Institute for the Sustainability of Democracy in Africa (2009), '*South Africa: Women's Representation Quotas*'

<http://www.eisa.org.za/WEP/souquotas.htm>

27/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Electoral Knowledge Network, '*Advantages and Disadvantages of Legislated Quotas for Women's Representation*', [http://aceproject.org/ace-](http://aceproject.org/ace-en/topics/pc/pca/pca03/pca03a/pca03a1)

[en/topics/pc/pca/pca03/pca03a/pca03a1](http://aceproject.org/ace-en/topics/pc/pca/pca03/pca03a/pca03a1)

11/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Escobar-Lemmon, Maria & Michelle Taylor-Robinson (2003), '*Women Ministers in Latin American Government*'

<http://www.wfu.edu/politics/conference/pub/Chapter%2015%20Escobar%20Lemmon-Taylor%20Robinson.pdf>

1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Falch, Ashild (2010), '*Women's Political Participation and Influence in Post-Conflict Burundi and Nepal*', *Peace Research Institute of Oslo*

<http://www.prio.no/sptrans/-803632624/Womens-Political-Participation.pdf>

22/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Global Private Sector Leaders Forum, '*Why Women's Economic Empowerment Matters*'

<https://pslforum.worldbankgroup.org/resources/empowerment.aspx>

4/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Goetz, Anne Marie (1998), 'Women in Politics & Gender Equity in Policy: South Africa & Uganda.' *Review of African Political Economy*. Sayı 25

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03056249808704312>

31/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Gouws, Amanda (2005), 'The State of the National Gender Machinery: Structural Problems and Personalised Politics' Margaret Abraham, *Counters of Citizenship: Women, Diversity and Practices of Citizenship* içinde.

Guatemala Human Rights Commission (2009), '*Guatemala's Femicide Law: Progress against Impunity?*'

[http://www.ghrc-usa.org/Publications/Femicide Law ProgressAgainstImpunity.pdf](http://www.ghrc-usa.org/Publications/Femicide%20Law%20ProgressAgainstImpunity.pdf)

17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Institute for Democracy and Electoral Assistance (2010), 'Frequently Asked Questions'

<http://www.quotaproject.org/faq.cfm>

1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Institute for Democracy and Electoral Assistance, 'Gender Quotas in Special Areas: Kosovo'

http://www.idea.int/gender/quotas_special_areas.cfm?country=123

31/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Institute for Democracy and Electoral Assistance, '*Women in Parliament in South Africa*'

<http://archive.idea.int/women/parl/studies5a.htm>

15/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Institute for Inclusive Security (2009), 'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations'
[http://www.huntalternatives.org/download/1648 bringing women into government mar 09 final.pdf](http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_final.pdf)

18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Genel Kurul 2200A (XXI) sayılı Birleşmiş Milletler Kararı

Inter-Parliamentary Union (2008), 'Equality in Politics: a Survey of Men and Women in Parliaments'

<http://www.ipu.org/pdf/publications/equality08-e.pdf>

26/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Internal-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments'

<http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>

4/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Inter-Parliamentary Union (2001), 'Women in National Parliament: Statistical Archive'

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/world051201.htm>

6/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Inter-Parliamentary Union (2011), 'Women in National Parliaments: World Classification'

<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Kilmurray, Avila & Monica McWilliams (2011), 'Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo' *Solutions for a Sustainable and Desirable Future*. Sayı 2

<http://www.thesolutionsjournal.com/node/893>

4/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Mansaray, Binta (2000), 'Women against Weapons: a Leading Role for Women in Disarmament' in Anatole Ayissi and Robin-Edward Poulton (ed.), *Bound to Cooperate: Conflict, Peace and People in Sierra Leone* (Geneva: United Nations Institute for Disarmament Research), s. 139-162.

Mbatha, Likhapa, 'Reflections on the Rights Created by the Recognition of Customary Marriages Act' *Gender, Culture, Rights: Agenda Special Focus 2005*
<http://winafrica.org/wp-content/uploads/2011/04/Recognition-of-Customary-Marriages-Act-in-South-Africa.pdf>

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Myakaya-Manzini, Mavivi (2002), 'Women Empowered: Women in Parliament in South Africa'

http://www.idea.int/publications/wip/upload/CS_South-Africa.pdf

8/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

National Democratic Institute, 'Democracy and the Challenge of Change: a Guide to Increasing Women's Political Participation'

http://www.ndi.org/files/Democracy_and_the_Challenge_of_Change.pdf

14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Neel, Alyson (2012) 'Parliamentary Report: Gender-Based Violence Doubled in 4 Years', *Today's Zaman*

<http://www.todayszaman.com/news-274200-parliamentary-report-gender-based-violence-doubled-in-4-years.html>

18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Odhiambo, Agnes (2011) 'Healthcare is Failing Women'

<http://www.hrw.org/news/2011/12/20/healthcare-failing-women>

20/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Office on the Status of Women (2008), 'South Africa's National Policy Framework for Women's Empowerment and Gender Equality'

http://www.kr.co.za/Publishing/Templates/Skills_Development_Practice/Toolkit/Docs/womenempowerpol.pdf

3/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Organisation for Economic Cooperation and Development (2010), *Atlas of Gender and Development*, s. 114. [OECD Cinsiyet ve Kalkınma Atlası]

Pankhurst, Donna, 'Women, Gender and Peacebuilding', University of Bradford: Department of Peace Studies

<http://www.brad.ac.uk/acad/confres/assets/CCR5.pdf>

9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Pascaud-Becane, Genevieve (1999), 'Participation of Women in Political Life'

http://www.ipu.org/PDF/publications/womenplus5_en.pdf

12/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Porter, Elisabeth J. (2007), *Peacebuilding: Women in International Perspective*.

South Africa (1996), *Constitution of the Republic of South Africa, Chapter Two: Bill of Rights*. Adopted: 4 December 1996 [4 Aralık 1996'da kabul edilen Güney

Afrika Cumhuriyeti Anayasası, İkinci Bölüm: Haklar Bildirgesi]

<http://www.info.gov.za/documents/constitution/1996/96cons2.htm#10>

15/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

South Africa (1998), '*Employment Equity Act, No. 55 of 1998*'

<http://www.agsa.co.za/Portals/1/ACTS/EEA.pdf>

5/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Statement by the President of the Security Council S/PRST/2005/52 (2005)

[S/PRST/2005/52 numaralı ve 2005 tarihli Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu Başkanlığı Açıklaması]

<http://www.un.org/womenwatch/ods/S-PRST-2005-52-E.pdf>

19/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

The Institute for Inclusive Security (2009), *'Strategies for Policymakers: 'Bringing Women into Peace Negotiations'*, Hunt Alternatives Fund

http://www.huntalternatives.org/download/1648_bringing_women_into_government_mar_09_final.pdf

18/2/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations (2004), *'Facilitator's Manual Competence Development Programme on Gender Mainstreaming'*

<http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/CompetenceDevelopmentFacilitatorsManual.pdf>

18/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations (2010), *'Millenium Development Goals: Factsheet'*

[Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri Bilgi Notu]

http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_3_EN.pdf

14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations (1997), Report of the Economic and Social Council for 1997

[BM Ekonomik ve Sosyal Konsey 2007 Yılı Raporu]

<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/GMS.PDF>

12/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations, *'Documents Pertaining to the Right to Health, Reproductive Health and Family'*

[Sağlık, Üreme Sağlığı ve Aile İle İlgili Birleşmiş Milletler Belgeleri]

<http://www.unfpa.org/rights/language/right2.htm>

14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations (2002), *Women, Peace and Security*

[Birleşmiş Milletler Kadın, Barış ve Güvenlik raporu]

<http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>

31/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Association in Canada (2002), 'Gender, Peacekeeping and Peacebuilding'

<http://www.unac.org/peacekeeping/en/un-peacekeeping/fact-sheets/gender-peacekeeping-peacebuilding/>

22/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Development Fund for Women, 'Women, War, and Peace: the Independent Experts' Assessment,'

http://www.unifem.org/materials/item_detail.php?ProductID=17

8/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Development Programme, *Millenium Development Goals: Kosovo*,

<http://www.kosovo.undp.org/?cid=2,120>

7/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations General Assembly (1993), *Declaration on the Elimination of Violence Against Women*,

<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>

2/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations International Children's Fund (2006), Figure 5.2: 'Countries with the most women in parliament are also the most likely to use quotas'

http://www.unicef.org/sowc07/docs/sowc07_figure_5_2.pdf

9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Secretary General, 'An Agenda for Development' A/48/935(1994)

[A/48/935 sayılı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği 'Kalkınma Gündemi' Raporu (1994)]

<http://www.un.org/Docs/SG/agdev.html>

3/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Security Council Resolution 1325: S/Res/1325 (2000)
[1325: S/Res/1325 Sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (2000)]
<http://www.unfpa.org/women/1325.html>

25/1/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Security General, *'Women's Participation in Peacebuilding'*
A/65/354-S/2010/466 (2010)

[A/65/354-S/2010/466 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Sekreterliği
'Kadınların Barışın İnşasına Katılımı' Raporu]

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S%202010%20466.pdf>

18/3/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Women (2011), *'Progress of the World's Women: Factsheet'*,

<http://progress.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/06/EN-Factsheet-SSA-Progress-of-the-Worlds-Women.pdf>

17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Women (2011) *'Progress of the Worlds Women: in Pursuit of Justice'*

<http://progress.unwomen.org>

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United Nations Women (1997), *'The Right to Reproductive and Sexual Health'*,
DPI/1877

<http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/women/womrepro.htm>

1/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

United States Department of State (2011), *2010 Country Report on Human Rights Practices: South Africa*

<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/af/154370.htm>

17/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948, BM Genel Kurul 217A (III) numaralı Kararı (1948).

Ward, Margaret (2010), '*From Negotiation of the Peace to Implementation of the Peace Agreement: a Gender Analysis of the Northern Ireland Experience*'

<http://www.osce.org/gender/36863>

14/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Whitworth, Sandara (2001), '*The Practice, and Praxis, of Feminist Research in International Relations*'

<http://www.yorku.ca/sandraw/Whitworth%20in%20Wyn%20Jones%202001.pdf>

16/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Wollack, Kenneth (2010), '*Women as Agents of Change: Advancing the Role of Women in Politics and Civil Society*'

[http://www.ndi.org/files/Women As Change Agents Testimony 090610 0.pdf](http://www.ndi.org/files/Women%20As%20Change%20Agents%20Testimony%20090610%200.pdf)

10/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Women for Women's Human Rights (2002), '*The New Legal Status of Women in Turkey*'

<http://www.wwhr.org/images/newlegalstatus.pdf>

9/4/12 tarihinde ulaşılmıştır.

Direktör

Kerim Yıldız

DPI Direktörü Kerim Yıldız, uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

DPI Yönetim Kurulu Üyeleri:

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rights Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green (Genel Sekreter)

Londra'da kurulu bulunan King's College'in Araştırma birimi başkanlığının yanısıra aynı üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma programının direktörlüğü görevinde sürdürmektedir. Yine aynı üniversite bünyesinde Harvard İnsani İnsiyatif (Harvard Humanitarian Initiative) ve Hull Üniversitesi

ile ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnsiyatifinin (International Stat Crime Initiative – ISCI) direktörlüğünü yapmaktadır.

Priscilla Hayner

Hakikat Komisyonları ve Geçiş Dönemi Adaleti konularında uzman bir yazardır.

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkezin (International Center for Transitional Justice) kurucularındandır. Küresel ölçekte bir uzman olarak kabul edilen Hayner geçmişte FordVakfı ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğine danışmanlık yapmıştır. Özellikle hakikatı arama konusunda çok sayıda yazısı vardır.

Arild Humlen

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniversitenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukat odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrusek

Kanada'da kurulu bulunan Ottawa Üniversitesinde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında dersler vermektedir. İnsan hakları, insancıl hukuk ile çatışmaların çözümü konularında uzmandır ve basılı yayınları vardır. Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreterliği Özel danışmanlığı ve BM danışmanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Antonia Potter

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşası gibi konular uzmanlık alanıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Avrupa Barışın İnşası İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEU ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara danışmanlık hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi

Christine Bell

Kuzey İrlanda'da kurulu Ulster Üniversitesi öğretim görevlisidir. Geçiş dönemi adaleti, barış müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Hukuku alanlarında uzmandır. Aynı zamanda Diplomat ve Avukatlara uzmanlık alanları üzerine eğitim seminerleri vermektedir.

Cengiz Çandar

Başta Kürt sorunu olmak üzere çeşitli alanlarda uzman tecrübeli bir gazetecidir. Eski bir savaş muhabiri olan Çandar Türkiye eski Cumhurbaşkanılarından Turgut Özal'ın özel danışmanlığını da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Hukuk ve İnsan Hakları Direktörü görevinin yanısıra İnsan Hakları Ortak Platformu Yönetim Kurulu Üyeliği ve İnsan Hakları için Diyalog dergisinin editörlüğünü yapmaktadır.

Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Eski Başkanı; Peru Pontifical Katolik Üniversitesi Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi İcra Kurulu Başkanı.

Bejan Matur

Tanınmış Türkiyeli yazar ve şair. Köşe yazarı olarak Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunları gibi konuları işlemiştir. Pek çok edebiyat ödülü kazanmıştır ve çalışmaları 17 dile çevrilmiştir. Diyarbakır Kültür Sanat Vakfı (DKSV) Eski Başkanı.

Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Balkanlığı görevinde de bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Martin Griffiths

İnsani Diyalog Merkezi'nin kurucu üyesi ve ilk direktörüdür. Britanya adına diplomatik görevlerde bulunmuştur. Britanya sivil toplum örgütlerinde çalışmış olup Action Aid eski Başkanındır. Birleşmiş Milletler'de de çeşitli insani çalışma eksenli görevlerde bulunmuştur.

Dr. Edel Hughes

Londra'da kurulu East London Üniversitesi Öğretim Görevlisidir. Uluslararası İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk, İrlanda'da sivil haklar, olağanüstü hal hukuku ve terörle mücadele yasaları, Uluslararası ceza hukuku, Türkiye'de insan hakları ve Türkiye'nin AB'ye üyeliği gibi konular başlıca uzmanlık alanlarıdır. Uluslararası Af Örgütü için eğitim seminerleri vermiştir ve Değişim için İnsan Hakları (Human Rights for Change) kurumunun kurucu üyesidir.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyasal Bilgiler Departmanında misafir öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci üzerine özel danışmanlık yapmıştır. Çatışma, çok kültürlülük ve demokrasi üzerine yazılı eserleri vardır. Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünün (Laksham Kadirgamar Institute for Strategic Studies and International Relations) kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Jonathan Powell

Britanyalı diplomat, Eski Başbakan Tony Blair döneminde 1997-2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren barış görüşmelerinde başmüzakereci olarak bulunmuştur. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu

bulunan Inter Mediate isimli, bağımsız arabuluculuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

Served in the British Foreign Office, including in Cyprus, Turkey, Israel, the Netherlands, Kenya and New York; later head of the Foreign and Commonwealth Office dealing with Apartheid and Namibia; former UN Under-Secretary-General for Political Affairs. Convenor of the SG's Executive Committee on Peace and Security and engaged in peacemaking efforts in Afghanistan, Burundi, Cyprus, the DRC, East Timor, Guatemala, Iraq, the Middle East, Somalia and Sudan.

Rajesh Rai

Rajesh 1993 yılında Baro'ya katılmıştır. Uzmanlık alanlarına İnsan Hakları hukuku, Göçmenler ve Mülteciler Hukuku, ve Kamu Hukuku dahildir. Britanyave diğer yerlerdeki sivil toplum örgütleri, kooperatifler ve şirketlerle yaptığı çalışmalar sayesinde insani ve çevre konularından kapsamlı pratik tecrübe sahibidir. Aynı zamanda Baro İnsan Hakları Konseyi ve uluslararası kuruluşlar için çok çeşitli hukuki konularda ders vermektedir.

Prof. Naomi Roht Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir ve bu konularda çok sayıda yazılı eseri vardır.

Prof. Dr. Mithat Sancar

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesidir. Anayasal Vatandaşlık, Geçiş Dönemi Adaleti, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku alanlarında uzmandır ve çok sayıda esere sahiptir. Bunun yanısıra günlük yayınlanan Taraf gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.